

Сумський педагогічний державний
університет
імені А. С. Макаренка

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Серія «Видатні науковці університету»

Випуск 3

Микола Остапович Лазарєв

(до 80-річчя від Дня народження)

Біобібліографічний покажчик

Суми • 2016

МИКОЛА ОСТАПОВИЧ ЛАЗАРЄВ

**кандидат педагогічних наук,
професор,
завідувач кафедри,
Відмінник народної освіти України**

ББК 91.9:74.583(4УКР-4СУМ)
УДК 016:378(09)(477.52)СумДПУ
Л17

*Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
(протокол № 9 від 21 листопада 2016 року)*

Укладачі:

Директор Наукової бібліотеки І. О. Железняк;
завідувач інформаційно-бібліографічним відділом В. В. Косенко.

Відповідальний за випуск
директор Наукової бібліотеки І. О. Железняк

Л17 Микола Остапович Лазарєв [Текст]: (до 80-річчя від дня народження) : біобібліографічний покажчик / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Наукова бібліотека ; [укладачі: І. О. Железняк, В. В. Косенко ; редактори: В. В. Косенко, І. В. Сенча ; художнє оформлення І. В. Сенча]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – 124 с. – (Серія «Видатні науковці університету» ; вип. 3).

Покажчик присвячено **Миколі Остаповичу Лазарєву**, професору, кандидату педагогічних наук, Заслуженому працівнику освіти України, учителю, викладачу, завідувачу кафедри педагогічної творчості та освітніх технологій СумДПУ імені А. С. Макаренка, авторитетному українському вченому в галузі вивчення й практичного впровадження концепцій і технологій інноваційної евристичної освіти у вищій і середній школі.

Професор М. О. Лазарєв – автор близько 200 публікацій. У покажчику представлено монографії, підручники, науково-методичні й навчальні посібники, статті, вміщені у наукових збірниках, матеріали наукових конференцій, публікації в періодичній пресі, фахових вітчизняних та наукових виданнях за період з 1976 по 2016 рр.

Покажчик рекомендовано науковцям, науково-педагогічним працівникам, докторантам, аспірантам, студентам, працівникам архівів та бібліотечних установ.

ББК 91.9:74.583(4УКР-4СУМ)
УДК 016:378(09)(477.52)СумДПУ

© Наукова Бібліотека СумДПУ імені А. С. Макаренка

ЗМІСТ

Передмова.....	6
I. ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА	8
Основні дати життєвого шляху та науково-педагогічних досягнень М. О. Лазарєва	10
Нагороди та відзнаки професора М. О. Лазарєва	12
Фотоархів	23
II. ОДНОДУМЦІ, КОЛЕГИ, ДРУЗІ ПРО М. О. ЛАЗАРЄВА...	33
У вінок шани: слово про педагога, науковця, новатора, наставника, колегу.....	34
Сбруєва А. А. Шановному Миколі Остаповичу Лазарєву – педагогічному патріархові, науковцю та практику	36
Семенов О. М. «Навчити людину бути... Людиною»	37
Левченко Л. С. Слово про Вчителя	39
Кафедра менеджменту освіти та професійної підготовки. «Науковець за покликанням душі, розуму і серця»	40
Кривонос О. Б. Відданий своїй професії	41
Демченко О. М. Покликаний бути Лідером	42
Проценко І. І. Дослідник. науковець, творча особистість	43
III. АВТОРСЬКІ ПРАЦІ ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА.....	45
Дисертації та автореферати дисертацій	45
Монографії, книги.....	45
Навчальні посібники.....	47
Навчально-методичні видання	48
Методичні рекомендації та розробки	50
Статті в наукових збірниках та книжкових виданнях	51
Публікації в матеріалах наукових конференцій, симпозіумів, семінарів	59
Статті в періодичних виданнях	67

Наукове редагування	69
Наукове рецензування	89
IV. НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА.....	93
Захищені докторські дисертації, виконані під керівництвом М. О. Лазарєва	95
Захищені кандидатські дисертації, виконані під керівництвом М. О. Лазарєва	95
V. МАТЕРІАЛИ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА	99
VI. «ВИБРАНІ РЯДКИ СЕРЦЯ...»	
Лірика у житті вченого-педагога	101
Алфавітний покажчик праць	112
Іменний покажчик авторів	118

*Благословенні Вчителі діла!
Хай кожен день примножує Вам силу!
Мов діаманти, шліфуючи таланти,
Людської долі зрощуєте крила*

ПЕРЕДМОВА

*Учитель — це доленосна постать,
без якого нація не виживе
і не розквітне.*

М. О. Лазарєв

Третій випуск біобібліографічного покажчика із серії «Видатні науковці університету» присвячується науково-педагогічній діяльності Миколи Остаповича Лазарєва – кандидата педагогічних наук, професора, відмінника освіти України, завідувача кафедри педагогічної творчості та інноваційних технологій, наукового керівника педагогічного експерименту «Творча самореалізація особистості в умовах інноваційних освітніх технологій».

М. О. Лазарєв – талановита, толерантна, успішна людина, сповнена глибоких знань та життєвої мудрості. У своїй діяльності педагог поєднує професіоналізм і творчий пошук, майстерно володіє новітніми здобутками науки, є одним із провідних викладачів і лекторів університету, досвід якого використовується у вищій і середній школі при освоєнні інноваційних освітніх технологій.

Микола Остапович Лазарєв – керівник наукової школи, де на базі довготривалих теоретичних та експериментальних досліджень розроблено новий в українській педагогіці напрям – основи педагогіки творчості, конкретизований в останні роки як методологія, теорія і технологія евристичного та евристично-модульного навчання. Суттєвою особливістю наукової школи є залучення студентів педагогічного університету до експериментальної роботи, де вони разом з учителями-дослідниками освоюють і впроваджують новітні ідеї і технології творчої педагогіки.

Має близько 200 друкованих праць з теорії, історії педагогіки, дидактики, педагогічної творчості. Автор багатьох досліджень з питань інноваційної педагогіки.

Микола Остапович Лазарєв підготував більше 20 кандидатів і докторів педагогічних наук.

Біобібліографічний покажчик містить описи публікаційних джерел, які відтворюють наукове надбання професора М. О. Лазарєва та

документи, які розкривають постать вченого, педагога-новатора, відомого не тільки в українській державі, а й за її межами.

Бібліографічне видання налічує **287** описів.

Під час підготовки покажчика були використані ресурси Наукової бібліотеки СумДПУ імені А. С. Макаренка, ресурси мережі Інтернет, а також матеріали, надані професором.

Більшість публікаційних документів, які увійшли до біобібліографічного покажчика, переглянуто *de visu*.

Видання рекомендовано науковцям, педагогам, аспірантам, магістрантам, вчителям, працівникам архівів, бібліотечним фахівцям, краєзнавцям.

I. ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА

*Той, хто дійсно йогось хоче, шукає
можливості.*

Той, хто не хоче, шукає привини.

Авраам Лінколн

Лазарєв Микола Остапович, народився 13 грудня 1936 року в с. Волобуївка Балаклійського району Харківської області.

Кандидат педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, учитель, викладач, завідувач кафедри педагогічної творчості та освітніх технологій Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, де працює більше 37 років.

За фахом – учитель російської мови і літератури, викладач педагогіки і педагогічної творчості в педагогічному університеті.

Закінчив з відзнакою Харківський державний педагогічний інститут імені Г. С. Сковороди (нині Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди) (1960).

Після закінчення інституту працював у середній школі-інтернаті № 2 м. Дзержинськ Донецької області учителем і вихователем (1960–1962); Дзержинському міському відділі освіти – інспектором шкіл (1962–1964), Дзержинському міському комітеті КПУ Донецької області – зав. відділом та одночасно учителем літератури і суспільствознавства СШРМ № 4 (1964–1973); у середній школі № 2, м. Балаклія Харківської області – директором школи (1973–1976), в Харківському державному педагогічному інституті імені Г. С. Сковороди, м. Харків – старшим викладачем кафедри педагогіки (1976–1979); у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, м. Суми – доцентом кафедри педагогіки (1979–1982); деканом музично-педагогічного факультету (1982–1987); завідувачем кафедри педагогіки (1987–1994); завідувачем кафедри педагогічної творчості та освітніх технологій (1994 – вересень 2015), з вересня

2015 року – професором кафедри педагогіки.

На рівні наукових досліджень і навчально-методичної роботи розробив новий напрям в українській педагогіці – основи педагогіки творчості, конкретизований в останні роки як методологія, теорія і технологія евристичного та евристично-модульного навчання.

Створена на цій основі наукова школа професора М. Лазарева підготувала безпосередньо на кафедрі значний загін науковців – більше 20 кандидатів і докторів педагогічних наук.

М. О. Лазарєв – керівник фундаментального науково-педагогічного експерименту з вивчення й практичного впровадження концепцій і технологій інноваційної евристичної освіти у вищій і середній школі. Автор більше 180 публікацій (наукові монографії, посібники, статті) з проблем творчої педагогіки.

Член оргкомітету міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференцій на базі СумДПУ імені А. С. Макаренка та експериментальних шкіл у 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 рр.

Науковий керівник регіонального дослідно-педагогічного експерименту на базі СумДПУ і спеціалізованої експериментальної школи № 25 м. Суми «Самореалізація пізнавально-творчих якостей учнів і студентів в евристичному навчанні»; керівник науково-методичного семінару в ССШ № 25 науковців і вчителів-експериментаторів.

Член редакційної колегії науково-методичного журналу «Освіта Сумщини», член редакційної ради СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Відмінник освіти України. Має Почесні грамоти Міністерства освіти і науки, Національної академії педагогічних наук України, нагороджений медаллю А. С. Макаренка, знаком «Петро Могила», відзнакою Української федерації вчених, Почесним знаком «За заслуги перед колективом університету».

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ М. О. ЛАЗАРЄВА

1936, 13 грудня	Народився в селі Волобуївка Балаклійського району Харківської області у родині службовців
1960	Закінчив з відзнакою Харківський державний педагогічний інститут імені Г. С. Сковороди (нині Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди) за фахом «учитель російської мови і літератури»
1960–1962	Працював учителем-вихователем у середній школі-інтернаті № 2 м. Дзержинська Донецької області
1962–1964	Працював інспектором шкіл у Дзержинському міському відділі освіти
1964–1973	Працював завідувачем відділу Дзержинського міського комітету КПУ Донецької області, та одночасно учителем літератури і суспільствознавства у СШРМ № 4
1973–1976	Працював директором середньої школи № 2 у м. Балаклія Харківської області
1976–1979	Працював старшим викладачем кафедри педагогіки Харківського державного педагогічного інституту імені Г. С. Сковороди
1979	Захист кандидатської дисертації з педагогіки, звання кандидата педагогічних наук
1979–1982	Працював доцентом кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка
1982–1987	Обраний деканом музично-педагогічного факультету Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка
1987	Нагороджений нагрудним знаком «Відмінник народної освіти УРСР»
1987–1994	Обраний завідувачем кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка

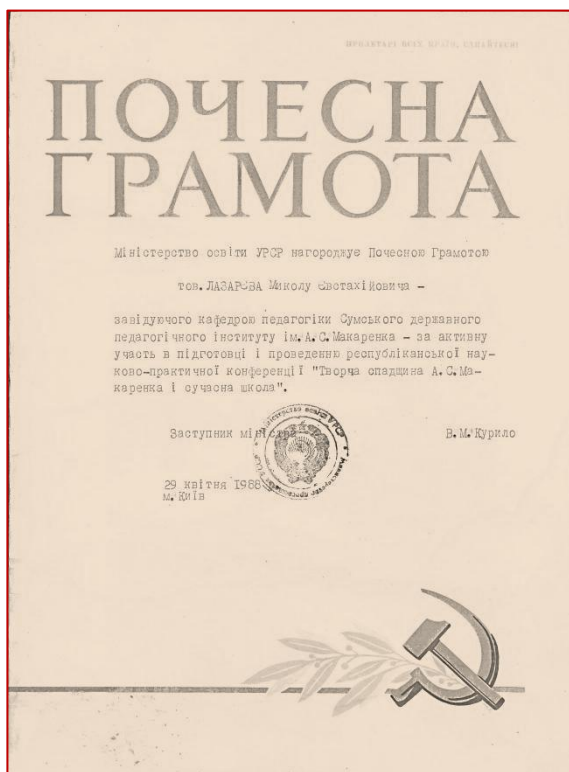
1988	Нагороджений медаллю А. С. Макаренка; учасник та доповідач на Республіканських та міжвузівських конференціях «Творча спадщина А. С. Макаренка і сучасна школа»
1992	Учасник конференції «Психолого-педагогічні основи становлення творчої особистості вчителя»
1994	Учасник та доповідач на науково-практичній конференції «Сучасна освіта і проблеми виховання творчої особистості»
1994–2008	Працює завідувачем кафедри педагогічної творчості Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
1995	Одержав вчене звання професора кафедри педагогічної творчості, Відмінник народної освіти України, керівник наукової школи з проблем інноваційної освіти на базі Сумської школи № 25
2004	Переможець Всеукраїнського конкурсу на кращий навчально-методичний посібник
2005, травень	Присвоєння почесного звання «Заслужений працівник освіти і науки України» (указ Президента України від 16.05.2005 року, № 805 за вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих фахівців, наукову та педагогічну діяльність та з нагоди 80-річчя навчального закладу)
2008–2015, вересень	Завідувач кафедри педагогічної творчості та освітніх технологій
2009	Переможець Всеукраїнського фестивалю інноваційних освітніх технологій
2010–2014	Член організаційного комітету Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференцій на базі СумДПУ імені А. С. Макаренка та експериментальних шкіл
2015, вересень	Професор кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
2016, вересень	Професор кафедри менеджменту освіти та професійної підготовки

НАГОРОДИ ТА ВІДЗНАКИ ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА

1987	Нагороджений нагрудним знаком «Відмінник народної освіти УРСР»
1988	Нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти УРСР
1988	Нагороджений медаллю А. С. Макаренка «За заслуги в галузі освіти і педагогічної науки»
2003	Нагороджений Грамотою Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації за суттєвий доробок у науково-дослідній роботі та наукове керівництво аспірантами
2004	Нагороджений грамотою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за багаторічну сумлінну працю, досягнення високої професійної компетентності, вагомих успіхів у підготовці педагогічних кадрів
2004	Переможець Всеукраїнського конкурсу на кращий навчально-методичний посібник
2005, травень	Присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти і науки України»
2006	Нагороджений Почесною відзнакою Української федерації вчених
2009	Нагороджений Дипломом Міністерства освіти і науки України за перемогу у Всеукраїнському фестивалі інноваційних освітніх технологій
2009	Нагороджений Почесним пам'ятним знаком «350 років Сумському слобідському козацькому полку»
2010	Нагороджений вищою відзнакою Міністерства освіти і науки України – нагрудним знаком «Петро Могила» за значний особистий внесок у розвиток вищої освіти, значні успіхи в організації навчальної, науково-методичної та науково-дослідної роботи, підготовці та підвищенні кваліфікації наукових та науково-педагогічних кадрів, розвитку педагогічної науки, створенні підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів

2014	Грамотою Сумського обласного військового комісаріату за активну участь у військово-патріотичному вихованні та фізичному гуртуванні студентської та учнівської молоді, підготовці її до служби у Збройних Силах України, високий професіоналізм та активну громадську позицію
2014	Нагороджений медаллю «Миротворець Славянського мира»
2014	Нагороджений Почесним знаком СумДПУ імені А. С. Макаренка «За видатні заслуги перед колективом університету»

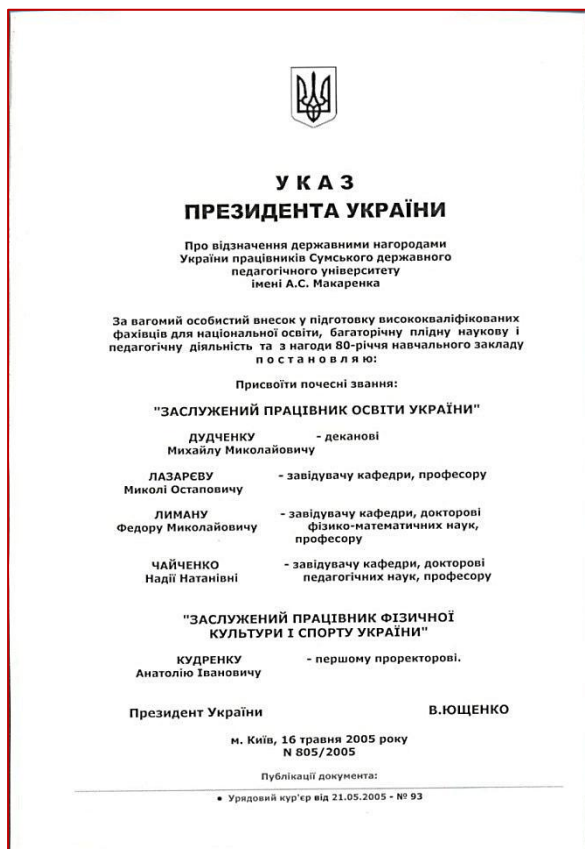
**Грамота Міністерства освіти
УРСР
(1988)**

**Грамота Управління освіти
і науки
Сумської обласної державної
адміністрації
(2003)**

**Грамота Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
(2004)**

**Указ Президента України про
присвоєння почесного звання
«Заслужений працівник освіти
України»
(2005)**

Диплом Міністерства освіти і науки України (2009)

Сертифікат на публікацію матеріалу в журналі «Відкритий урок: розробки, технології, досвід» (2014)

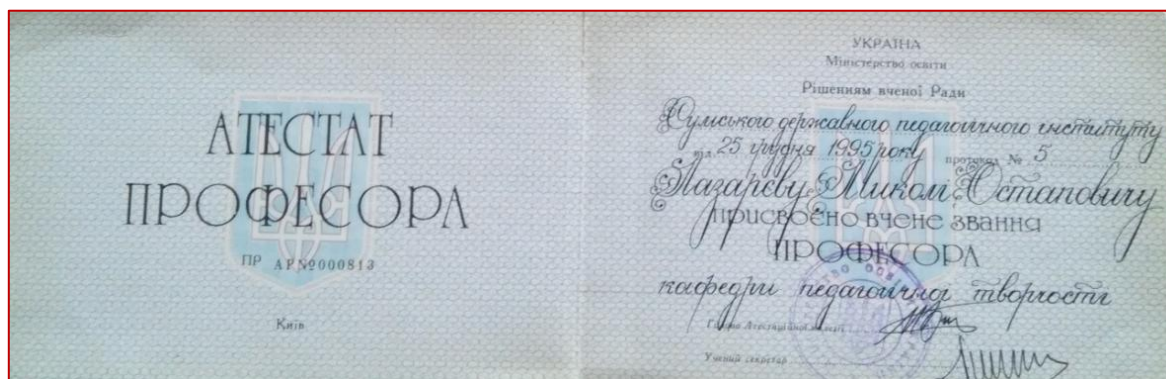
Грамота Сумського обласного
військового комісаріату
(2014)

Знак «Відмінник народної освіти УРСР»
(1987)

**Медаль А. С. Макаренка
«За заслуги в галузі освіти і педагогічної науки»
(1988)**

**Атестат на присвоєння вченого звання професора
кафедри педагогічної творчості
(1995)**

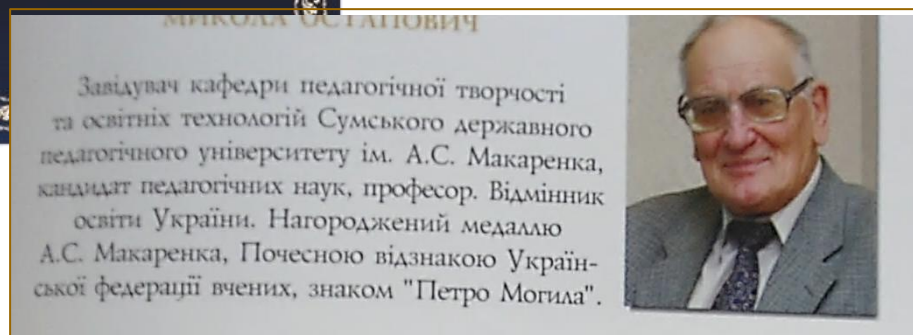
**Відзнака «Заслужений працівник освіти України»
(2005)**

**Указ Президента України
від 16 травня 2005 року № 805**

**«Присвоїти почесне звання
«Заслужений працівник освіти
України»**

**за вагомий внесок у підготовку
висококваліфікованих фахівців
для національної освіти,
багаторічну плідну наукову і
педагогічну діяльність та з нагоди
80-річчя навчального закладу»**

**Почесна відзнака Української федерації вчених
(2006)**

**Почесний пам'ятний знак
«350 років Сумському слобідському козацькому полку»
(2009)**

Найвища відзнака МОН України –
нагрудний знак «Петро Могила»
(2010)

Медаль «Миротворец Славянского мира»
(2014)

**Почесний знак
«За видатні заслуги перед колективом університету»
(2014)**

ФОТОАРХІВ

100-річчя А. С. Макаренка

**Якщо ви об'єднаєте свої думки з думками інших людей, то ваш розум породить такі думки, яких у вас ніколи ще не бувало.
(Джон Максвелл)**

**Два професори – В. О. Цикін та М. О. Лазарєв
Істина – є спільне мислення (Вільгельм Віндельбанд)**

**З другом-побратимом – заслуженим артистом України
В. І. Будянським**

Свої позиції варто твердо доводити й відстоювати

Шлях до майбутнього успіху лежить через завзятість. Тільки завзятість визначає, що нас очікує: успіх або поразка. Завзятість – це дев’ятнадцять провалів і успіх на двадцятій спробі. Відвага та завзятість – це чарівний талісман, перед яким зникають труднощі й руйнуються перепони.

М. О. Лазарєв з колегами по кафедрі

м. Путивль, дискусія про інноваційне навчання

Виїзне засідання кафедри у школі с. Товста

Представники наукової школи професора М. О. Лазарєва

Вірте в свій успіх всупереч усьому! Є тільки два способи прожити життя. Перший – ніби чудес не існує. Другий – ніби кругом самі чудеса! (Альберт Ейнштейн)

**Піонери наукової школи професора М. О. Лазарєва
вітають свого Вчителя з ювілеєм**

Після нагородження знаком Петра Могили

Наукова конференція в експериментальній ССШ № 25, м. Суми

**На засіданні науково-методичної ради
експериментальної ССШ № 25, м. Суми**

Серед учасників конференції в ССШ № 25, м. Суми

Викладачі кафедри разом з учителями базової школи і студентами обговорюють завдання і зміст педагогічної практики

Впевненість у тому, що для того щоб змінити своє життя, необхідно змінити свої думки, - передається й іншим учасникам спілкування. Ювіляр упевнений, що секрет плідності життя необхідно шукати й обов'язково знайти

Твори науковця

II. ОДНОДУМЦІ, КОЛЛЕГИ, ДРУЗІ ПРО М. О. ЛАЗАРЄВА

Немає поганих дітей, є діти, яким погано.

М. О. Лазарєв

У вінок шани: слово про педагога, науковця, новатора, наставника, колегу

*Кафедра дошкільної
і початкової освіти*

Лазарєв Микола Остапович – заслужений працівник освіти України, творчо працюючий педагог, неординарна, талановита особистість; висококваліфікований, умілий організатор й керівник, який по праву може пишатися набутим досвідом, духовним та інтелектуальним потенціалом.

Пройдена частина життєвого шляху Миколи Остаповича посправжньому захоплює. Його трудова, наукова, педагогічна та громадська діяльність увінчана численними нагородами та почесними званнями, прикрашена повагою колег, вдячністю послідовників та молодих науковців.

Енергійний і діяльний характер Миколи Остаповича не дозволяє зупинятися на досягнутому, вимагає руху вперед, відкриття та освоєння нових горизонтів. Його науково-педагогічна діяльність є прикладом сучасного державницького підходу в просуванні освітянської галузі до європейських стандартів, у збереженні національно-патріотичних традицій. Автор понад 120 друкованих наукових праць, у числі яких перший в Україні фундаментальний посібник «Основи педагогічної творчості», навчальні посібники «Основи педагогіки», «Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології» (у співавторстві з відомими науковцями України), розділ у монографії «Евристичне навчання – новий рівень професійної творчості і майстерності педагога», «Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти»; посібник «Творче використання казок в екологічному вихованні молоді» став переможцем Всеукраїнського конкурсу на кращий методичний посібник та ін. Відповідальний редактор фахового наукового збірника «Педагогічні науки».

Коло наукових інтересів: творча і духовна самореалізація особистості в евристичній освіті, методи і механізми в евристичному навчанні.

Микола Остапович постійно знаходиться у творчому пошуку, успішно використовує нові технології і методи в навчанні майбутніх фахівців, працює над підвищенням своєї педагогічної майстерності. Сильні сторони педагога – прагнення до того, щоб, навчаючи виховувати і розвивати майбутніх фахівців.

З глибокою повагою,

колектив кафедри дошкільної
і початкової освіти.

Шановному
МИКОЛІ ОСТАПОВИЧУ ЛАЗАРЄВУ —
педагогічному патріархові, науковцю та практику

*Сбруєва А. А.,
доктор педагогічних наук,
професор,
завідувач кафедри педагогіки*

Ми привітати **Вас** зібрались в широкому колі освітянським
З славетним добрим ювілеєм життя, наповненого **щастям**.
Те щастя є багатогранним. Воно складається з **любові**
сім'ї, в якій є доньки кохані Ваші і онуки;
Повага є колег шановних з педагогічного загалу;
Є вдячність учнів вже численних, успішних як і Ви в науці;
Є добра слава у громаді, **ім'я** в країні ... словом — **щастя**.

Живете Ви життям достойним, багатим добрими ділами,
тож творчості ідеї славні, що є предметом наукових
досліджень Ваших, публікацій, відображають *Вашу сутність*,
підкреслюють першоджерела людського розвитку й таланту,
що віддаєте Ви так щиро, так щедро нам — **всім Вашим учням**.

Харизматична особистість, талановиті Ви в усьому:
В змаганнях духа безкінечних, в тілесних вправах атлетичних.
Ви – соловей сладкоголосий, Ви – садівник вельми успішний,
Поет ліричний і чутливий до примх жіночої натури.
Тонкий Ваш гумор нам підмога у боротьбі за ласку долі.
УЧИТЕЛЬ Ви і в слові цьому призначення, що дане Богом.

Тож гордимся тим, панове, що знаємося з ювіляром.
Його вітаєм і бажаєм в житті побільше всіх гараздів:
здоров'я всій сім'ї великий, **успішності** у добрих справах.
Бажаєм Вам величних планів, достойних звершень
і **любові** — **вселенської** без меж і краю.

«Навчити людину бути... Людиною» (І. Зязюн)

*Семенов О. М.,
доктор педагогічних наук,
професор,
завідувач кафедри української
мови*

Крізь ціннісні виміри Любові, Істини, краси, Добра, Надії, Свободи творчості розглядає учительську працю кандидат педагогічних наук, професор Микола Остапович Лазарєв. Власним прикладом, власною безкінечною працею, що є внутрішньою потребою благородної душі і спрямована на осучаснення освітньої галузі, відкритістю, оптимізмом, позитивністю мислення Майстер педагогічної взаємодії сприяє особистісному і професійному зростанню усіх, хто оточує. Можливо, тому й результати промовисті: у науковій школі – 18 кандидатів педагогічних наук.

Вищою формою самодостатнього творчого об'єднання особистостей вважають наукову школу. Однак структурний підрозділ академічного інституту чи вищого навчального закладу може набути статусу наукової школи лише тоді, зауважує Н. Ничкало, коли в нього є оригінальна ідея, авторська чи колективна концепція, що започатковує новий напрям у науці. Наукова школа – це світ особливих стосунків, який формується особистістю лідера.

Як показує аналіз наукових праць, володіє Микола Остапович унікальною здатністю побачити надсучасне. Зокрема, на основі глибинного аналізу питань теорії навчання, здобутків психології, педагогіки, інших галузей наукового знання наукова школа М. Лазарева виконує тему, зокрема, й у Сумській спеціалізованій школі I–III ступенів № 25 «Педагогічне забезпечення самореалізації пізнавально-творчих якостей учнів у евристичному навчанні гуманітарних дисциплін», розробляє теоретичні й технологічні основи евристично-модульного навчання студентів; дидактичної моделі й технології комунікативної, евристичної, риторичної, професійно-артистичної, науково-дослідницької самореалізації майбутнього вчителя.

Микола Остапович збагатив педагогіку чималою кількістю нових аксіологічних смислів, які глибоко передають цінності вчительської

професії. Особливе місце займають концепти «цікавість», «відкриття», «радість», талановиті вчитель і учень. «Цікавість», «відкриття» становлять сутність евристичного навчання, учень насамперед орієнтований на створення власного освітнього продукту. Фактор радості пов'язаний з необхідністю задоволення потреби в самоствердженні, в реалізації відповідного рівня прагнень. Ось як пише М. Лазарев: «Особисто я, як учитель з великим стажем роботи, вважаю, що двійок можна уникнути. Кожна двійка успішно «розстрілює» бажання вчитися. Це, звісно, нелегка справа». Микола Остапович довічно впроваджує ідею Антона Макаренка про щастя («...Я надзвичайно щаслива людина. І моє щастя не залежить ні від яких матеріальних благ»).

А ініційовані і проведені ми, Миколо Остаповичу, численні конференції з проблем евристичного навчання, професійної самореалізації педагога пронизані настановами української поетеси Ліни Костенко щодо майстерності. «При майстрах якось легше. Вони – як Атланти, держать небо на плечах. Тому і є висота».

Школа евристичного навчання Миколи Остаповича відкрита, здатна до самовдосконалення, неперервної модернізації та інновацій. Володіючи сильним характером і глибоко вкоріненою відповідальністю, сучасний лицар педагогічної науки не ламається піж тягарем клопотів, наповнює внутрішній простір кожного із членів дружнього колективу творчістю і допомогою іншим.

У цьому контексті згадую і своє знайомство з Вами в рамках усеукраїнської науково-практичної конференції «Українська культуромовна особистість учителя» 2008 року, що знайшло відображення у монографії, а пізніше саме під впливом шляхетності Миколи Остаповича народилися уроки у книзі «Мова наша – українська».

У чому ж складові успіху Вчителя відомої в Україні науково-педагогічної школи? Насамперед, в умінні не пасувати перед труднощами, які завжди впевнено долає сам Микола Остапович й оптимістично допомагає подолати їх іншим.

Безумовно, першому завжди важче. Але й знаменитіше!

*(за матеріалами газети
Гаудеамус. – 2015. – № 7/8,
вересень – жовтень. – С. 2.)*

Слово про ВЧИТЕЛЯ

Левченко Л. С.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент*

Ім'я Миколи Остаповича Лазарева відомо багатьом освітянам Сумщини. Я познайомилася з Миколою Остаповичем у восьмидесятих роках, коли працювала в школі. Бажання колективу педагогів школи, де я працювала, успішно втілити навчальні плани не давали бажаного результату без наукового обґрунтування. Ось тоді ми, педагоги школи № 3 м. Суми, звернулися до одного з провідних науковців – завідувача кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного інституту імені А. С. Макаренка. Нас уважно вислухали і ми отримали те, що нам було необхідно. З того часу ми з Миколою Остаповичем – друзі. Він для нас як наставник, порадник та зразок. Завдяки йому я почала опрацьовувати тему творчої самореалізації особистості, адже очолюючи колектив школи та відділ освіти Сумської міської ради, ця тема була надзвичайно актуальною. Більше двадцяти років я рівняюся на Миколу Остаповича та звіряю свої педагогічні кроки з оцінкою великого Учителя.

«Науковець за покликанням душі, розуму і серця»

*Кафедра менеджменту освіти
та професійної підготовки*

За Вашими плечима яскраве, насичене напруженою творчою працею, корисними справами та пам'ятними подіями життя. Ви є Науковцем за покликанням душі, розуму і серця. Ви увійшли в педагогічну науку України і світу як непересічна особистість, автор фундаментальних і прикладних досліджень з проблем педагогічної творчості, інновацій та педагогічних технологій. Талановитий учений і педагог, Ви дали путівку у наукове життя когорті науковців та надалі плекаєте зростання української наукової молоді.

Упродовж усіх років трудової діяльності Вами – людиною великого розуму та світлої душі – було втілено у життя інноваційні перспективні плани та стратегічні освітні проекти. Ваш авторитет Учителя ґрунтується на високих почуттях особистої відповідальності за долю людей наукової праці, справедливості і об'єктивності. Ваш життєвий і професійний шлях – приклад служіння науці, українській державі і українському народу, кожній особистості, яка має честь співпрацювати з Вами!

Вельмишановний ювіляре! Дозвольте нам висловити впевненість, що накопичені Вами високий професіоналізм, ґрунтовні знання, колосальний досвід організації наукової роботи дозволять зберегти та примножити здобутки вітчизняної педагогічної науки.

Бажаємо Вам на довгі роки міцного здоров'я, творчого довголіття та невичерпної енергії для здійснення наукових задумів і особистісних життєвих планів. Нехай ніколи не згасає у Вашій душі надія, у серці – любов і добро, у помислах – мудрість, у справах – дієвість і впевненість!

З любов'ю Ваші соратники і колеги,

*Козлова Олена Григорівна,
Сбруєва Аліна Анатоліївна,
Пшенична Любов Василівна,
Касьянова Олена Миколаївна,
Рисіна Марія Юхимівна,
Живодьор Володимир Федорович,
Скоробагатська Оксана Іванівна,*

*Величко Наталя Анатоліївна
Корж-Усенко Лариса Вікторівна,
Козлов Дмитро Олександрович,
Довгополова Ганна Геннадіївна,
Гавриленко Інна Іванівна,
Максименко Тетяна Михайлівна,
Глива Яна Миколаївна,*

Відданий своїй професії

Кривонос О. Б.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки*

Кожному в житті зустрічаються доленосні люди. Такою людиною став для мене Микола Остапович Лазарєв. Доля звела нас уже в дорослому житті, але не дивлячись на це, Микола Остапович відкрив для мене тайни педагогічної науки, навчив досягати перемог у розв'язанні складних наукових і життєвих проблем, а найголовніше – виконав головну місію вчителя – зумів вмотивувати мене навчатися протягом усього життя.

З першої зустрічі Микола Остапович склав на мене враження обдарованої, талановитої, творчої людини з багатогранними інтересами. На сьогодні Микола Остапович для мене – втілення життєвої мудрості, добра, оптимізму, чоловічої гідності, творчого відношення до професійної діяльності, справжнього педагога. Мене вражає його вміння орієнтуватися в шаленому морі інформації, досконале володіння сучасними інформаційними технологіями.

Микола Остапович відрізняється широким спектром, глибиною, науковістю і різноманіттям мислення. Він один із не багатьох науковців, який проводить разом зі своїми учнями успішні педагогічні експерименти в загальноосвітній школі, впроваджуючи результати своїх наукових досягнень.

Наш ювіляр пишається тим, що його тітка була вихованкою Антона Семеновича Макаренка. А я знаходжу багато спільного у М. О. Лазарєва з А. С. Макаренком у відданості своїй професії педагога. Завдяки таким вченим як Микола Остапович наука розвивається і рухається вперед.

Вражає уміння мого вчителя підтримувати в тонусі свій організм завдяки різним сучасним методикам, купанню до морозів в озері, бігу на свіжому повітрі і бажання залучати своїх учнів до здорового способу життя.

Хотілось побажати Миколі Остаповичу здоров'я, впевненості у «завтрашньому дні», багато цікавих, творчих і успішних років попереду.

Покликаний бути Лідером

*Демченко О. М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент*

Чим відрізняється професія від покликання? Я часто ставлю собі це питання, коли розпочинаю новий етап у кар'єрі. І скільки б дипломів я не отримала, на скільки сходинок кар'єри не піднялася, я завжди згадую навчання під керівництвом професора Миколи Остаповича Лазарева. Особисто на мене знайомство з Учителем справило найбільший вплив не тільки як на викладача, а я як на людину. Адже людські цінності завжди були і є в центрі життєвої позиції Миколи Остаповича. Стільки надприродної енергії і такий колосальний об'єм знань кожного дня я отримувала від професора, що й сьогодні часто потребую його поради і неоціненного життєвого досвіду.

Микола Остапович керував написанням дисертаційної роботи, але ніколи не обмежував творчість аспіранта. Наше дослідження було присвячене вивченню шляхів оптимізації самостійної діяльності студентів медичних коледжів, а оскільки Україна на той час стала учасником Болонського процесу, то така тема була для мене актуальною та цікавою як для педагога-практика. Надбання педагогічної школи професора Лазарева з цього питання значно розширили і поглибили мої знання і допомогли успішно захистити дисертаційну роботу й втілити її результати на практиці.

Я дякую Миколі Остаповичу за отриманий досвід і щиро зичу йому здоров'я, довголіття, процвітання у всіх сферах життя і вдячних студентів!

Дослідник, науковець, творча особистість

Проценко І. І.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки*

Професія вчителя – найблагородніша серед усіх інших. Я з вдячністю згадую свого наукового керівника професора, Миколу Остаповича Лазарєва, який одночасно і навчає, і виховує, і розвиває. Найістотнішою засадою будь-якого наукового дослідження є творча співпраця наукового керівника й дослідника. За нашим глибоким переконанням, Микола Остапович значною мірою супроводжує й надихає в нас творчий розвиток науковця-початківця. Микола Остапович з повагою ставиться до аспірантів, приймає активну участь і надає організаційну і методичну допомогу на всіх етапах підготовки і виконання дисертаційного дослідження. Думаю, що в науковому та й в особистому плані я змінилася завдяки йому.

Розмови з ним, поради й зауваження, консультації і допомога багато чого дали для мене. Яскравою, багатогранною і надзвичайно продуктивною є науково-педагогічна діяльність М.О. Лазарєва. Більше 20 кандидатів педагогічних наук підготовлені ним, керівництво аспірантами, активне залучення студентів до наукової роботи – все це дає підстави говорити про створення професором Лазарєвим М. О. своєї наукової школи, авторитет якої міцніє з кожним роком. Незважаючи на повсякчасну зайнятість, Микола Остапович завжди доступний як для колег, так і для аспірантів та студентів. Добре відомо, що до Миколи Остаповича можна звертатись з будь-якою проблемою професійною чи особистою – він завжди уважно вислухає, дасть мудру пораду, а при потребі докладіє і всіх своїх зусиль для її вирішення. Навіть випадкова зустріч з ним неодмінно покращує настрій. Нам дуже подобається стиль та методи викладання, що використовує Микола Остапович – це і постійні наукові дискусії з аспірантами, і цікаві історії з життя науковців, що допомагають нам краще зрозуміти матеріал, гумор і доброзичлива атмосфера в аудиторії, все це було і є «візитною карткою», стилем Миколи Остаповича, який вирізняє його серед інших викладачів.

Микола Остапович Лазарєв не зупиняється у русі вперед, все життя він присвятив науці і продовжує щедро ділитися науковими ідеями з тими, хто поруч.

Основні риси його характеру – мудрість і справедливість, поміркованість і вдячність, бадьорість і рішучість, працьовитість і завзятість у досягненні мети. Щира, доброзичлива та чуйна людина, різнобічно освічена особистість, видатний вчений був і залишається нашим натхненником, найкращим радником і наставником у здійсненні аспірантами наукових досліджень.

Я вдячна йому за науку, за добро, за радість спілкування, за честь називатися його учнями.

Нехай завжди Вас огортає Божа ласка, здійснюються Ваші мрії, робота приносить радість і натхнення, а вірні друзі, учні, колеги завжди будуть поруч.

Щиро вдячна Вам за все те добро, що Ви робите для нас.

З Днем народження!!!

ІІІ. АВТОРСЬКІ ПРАЦІ ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА

ДИСЕРТАЦІЇ ТА АВТОРЕФЕРАТИ ДИСЕРТАЦІЙ

1978

Лазарев Н. Е. Исследование роли диапозитивов и фонозаписей в оптимизации учебного процесса [Текст] : на материале гуманитарных предметов средней школы : дис. ... канд. пед. наук / Н. Е. Лазарев ; Харьковский государственный педагогический институт им. Г. С. Сковороды. – Харьков : [б. и.], 1978. – 198 с.

1979

Лазарев, Н. Е. Исследование роли диапозитивов и фонозаписей в оптимизации учебного процесса [Текст] : на материале гуманитарных предметов средней школы : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 – теория и история педагогики / Н. Е. Лазарев ; Киевский государственный педагогический институт им. А. М. Горького. – Киев, 1979. – 20 с.

МОНОГРАФІЇ, КНИГИ

1976

Лазарев, Н. Е. Эффективное использование учебного кабинета – важнейшее условие повышения качества потенциала урока [Текст] / Н. Е. Лазарев. – Харьков, 1976.

1990

Лазарев, Н. Е. Морально-психологические взаимоотношения в производственном коллективе [Текст] / Н. Е. Лазарев, Т. Ю. Щербань, Е. Е. Щербина-Яковлева. – Сумы : СГПИ, 1990.

Лазарев, Н. Е. Основы общей педагогики. Теория воспитания [Текст] / Н. Е. Лазарев, Л. А. Мильто. – Сумы : СГПИ, 1990.

Лазарев, Н. Е. Социальная активность членов трудового коллектива и поиск путей её повышения [Текст] / Н. Е. Лазарев, Т. Ю. Щербань, Е. Е. Щербина-Яковлева. – Сумы : СГПИ, 1990.

2005

Лазарев, М. О. Творча самореалізація майбутнього вчителя в умовах евристично-модульного навчання [Текст] / М. О. Лазарев // Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології : монографія / за ред.: С. О. Сисоевої, Н. В. Гузій. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – С. 117-151.

2008

Лазарев, М. О. Евристичне навчання – новий рівень професійної творчості і майстерності педагога [Текст] / М. О. Лазарев // Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах неперервної освіти : монографія : (за матеріалами виступів учасників на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя в умовах неперервної освіти») / Академія педагогічних наук, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ; Глухівський державний педагогічний університет ім. О. Довженка ; [упоряд. О. М. Семеног ; за ред.: М. М. Солдатенко, О. М. Семеног ; рец.: О. А. Біда, В. І. Бобрицька, Н. Н. Чайченко]. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2008. – С. 78-93.

Лазарев, М. О. А. С. Макаренко: особистість і педагогічні технології [Текст] / М. О. Лазарев // Творча спадщина А. С. Макаренка крізь призму сучасності : [монографія] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [наук. ред.: А. А. Сбруєва, О. М. Полякова]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 31-46.

2013

Лазарев, М. О. Ідеї А. С. Макаренка як методологічний орієнтир інноваційного розвитку сучасної освіти [Текст] / М. О. Лазарев // Творча спадщина А. С. Макаренка: осмислення історичного досвіду та інноваційного потенціалу : [колективна] монографія / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [наукові редактори: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, Н. Г. Осьмук та ін. ; рец.:

Н. М. Лавриченко, Г. Ю. Ніколаї]. – Суми : [Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2013. – С. 158-182.

Лазарєв, М. О. Творча самореалізація особистості вчителя, студента, учня в людино-центрованій евристичній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Професійно-творча самореалізація майбутнього педагога в інноваційній освіті : монографія / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [наук. ред. та відп. за вип. М. О. Лазарєв]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – С. 69-111.

2014

Лазарєв, М. О. Сучасна евристична освіта та її ціннісно-гуманітарні орієнтації [Текст] / М. О. Лазарєв // Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в евристичній освіті : монографія / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [за ред. проф. М. О. Лазарева]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – С. 80-111.

2016

Лазарєв, М. О. Методи творчої діяльності у сучасній інноваційній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Самореалізація пізнавально-творчого і професійного потенціалу особистості в інноваційній освіті : [колективна] монографія / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [за ред. проф. М. О. Лазарева ; рец.: О. В. Лобова, Н. Н. Чайченко ; відп. за вип. А. А. Сбруєва]. – Суми : [ФОП Цьома С. П.], 2016. – С. 48-104.

НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

1993

Лазарєв, М. О. Основи педагогічної творчості [Текст] : навчальний посібник для педагогічних інститутів та системи підвищення кваліфікації вчителів. Ч. 1 / М. О. Лазарєв ; Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка. – Суми : ВВП «Мрія» – ЛТД, 1993. – 144 с.

1995

Лазарєв, М. О. Основи педагогічної творчості [Текст] : навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів / М. О. Лазарєв ; Міністерство освіти України, Інститут системних досліджень освіти України ; Сумський державний педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка. – Суми : ВВП «Мрія» – ЛТД, 1995. – 210 с.

2000

Лазарєв, М. О. Основи педагогіки [Текст] : навчальний посібник / М. О. Лазарєв, О. В. Собаєва. – Суми, 2000. – 141 с.

2016

Лазарєв, М. О. Педагогічна творчість [Текст] : навчальний посібник для студентів, магістрів, аспірантів педагогічного університету / М. О. Лазарєв ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [рец.: О. М. Іонова, О. В. Попова]. – 2-ге вид, доповн. і переробл. – Суми : [ФОП Цьома С. П.], 2016. – 292 с.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ВИДАННЯ

2003

Лях, В. В. Творче використання казок в екологічному вихованні школярів [Текст] : методичний посібник для вчителів, вихователів, студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Ч. 1 : З досвіду діяльності екоцентру «Мурашка» / В. В. Лях, М. О. Лазарєв ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2003. – 118 с.

Педагогіка та психологія вищої школи [Текст] : робоча програма (для аспірантів та здобувачів наукового ступеня кандидата наук) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; уклад.: М. О. Лазарєв, О. І. Огієнко, С. О. Ніколаєнко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2003. – 12 с.

2004

Педагогічна практика [Текст] : навчально-методичний посібник. Ч. 1 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [наукові редактори: Л. В. Пшенична, О. І. Огієнко, О. В. Перетятко ; за ред.: Л. В. Пшеничної, А. А. Сбруєвої, О. В. Перетятко]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. – 175 с. – На звороті титульного аркушу автори розділів: 1. Огієнко О. І., Пшенична Л. В. ; 2. Кононенко М. П., Кубракова Н. В., Пріла Н. А. ; 3. Осьмук Н. Г. ; 4. Лазарєв М. О., Рощупкіна Л. Ю.

2007

Педагогічна практика [Текст] : навчально-методичний посібник / [за наук. ред. А. А. Сбруєвої ; рец.: А. В. Іванченко, Н. Н. Чайченко]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – 175 с. – На звороті титульного аркушу автори 3 розділу: Лазарєв М. О., Рощупкіна Л. Ю.

2011

Організація навчального процесу з підготовки магістрів за спеціальністю 8.18010020 «Управління навчальним закладом» [Текст] / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [автори-упорядники: О. Г. Козлова, М. О. Лазарєв, А. А. Сбруєва ; за ред. д-ра пед. наук, проф. А. А. Сбруєвої]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 49 с.

Організація навчального процесу з підготовки магістрів за спеціальністю 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» [Текст] / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [автори-упорядники: О. Г. Козлова, М. О. Лазарєв, А. А. Сбруєва ; за ред. д-ра пед. наук, проф. А. А. Сбруєвої]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 48 с.

2012

Навчально-педагогічна практика [Текст] : навчально-методичний посібник для студентів 3-го курсу історичного факультету / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [уклад.: М. О. Лазарев, В. В. Лях]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 64 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА РОЗРОБКИ

1976

Лазарев, Н. Е. Роль экранных и звуковых средств в оптимизации учебного процесса [Текст] : (методические рекомендации учителям) / Н. Е. Лазарев ; Харьковский областной институт усовершенствования квалификации учителей. – Харьков, 1976. – 24 с.

1977

Лазарев, Н. Е. Комплексное применение экранных и звуковых пособий на уроках русского языка в 10 классе [Текст] : (методические рекомендации учителям) / Н. Е. Лазарев ; Харьковский областной институт усовершенствования квалификации учителей. – Харьков, 1977. – 41 с.

1989

Лазарев, Н. Е. Общие основы педагогики. Теория воспитания [Текст] : методические рекомендации студентам к семинарским и лабораторным занятиям / Н. Е. Лазарев, Т. Ю. Щербань, Е. Е. Щербина-Яковлева. – Сумы : СГПИ, 1989. – 23 с.

1990

Творчество, творческие способности и творческие методы в педагогической деятельности [Текст] : методическая разработка / [сост.: Н. Е. Лазарев, С. А. Николаенко, С. И. Николаенко и др.]. – Сумы, 1990. – 70 с.

СТАТТІ В НАУКОВИХ ЗБІРНИКАХ ТА КНИЖКОВИХ ВИДАННЯХ

1977

Лазарев, Н. Е. Оптимизация учебного процесса с помощью аудиовизуальных средств как одна из проблем педагогической науки [Текст] / Н. Е. Лазарев // Проблемы дальнейшего развития педагогической и психологической наук в свете решений XXV съезда КПСС. – Киев, 1977. – Т. 2.

1979

Лазарев, Н. Е. Применение технических средств на занятиях по дидактике с директорами школ [Текст] / Н. Е. Лазарев // Вопросы дальнейшего совершенствования работы ФПК директоров средних общеобразовательных школ : тезисы докладов Всесоюзного совещания. – Красноярск, 1979. – С. 92-94.

Лазарев, Н. Е. Психолого-педагогическая подготовка студентов к работе в условиях кабинетной системы школы [Текст] / Н. Е. Лазарев // Улучшение качества подготовки педагогических кадров и повышение уровня идейно-политического воспитания студенческой молодежи в свете решений XXV съезда КПСС. – Сумы, 1979. – С. 88-90.

1980

Лазарев, Н. Е. Совершенствование методов проверки знаний учащихся [Текст] / Н. Е. Лазарев // Проблемы методов обучения в современной общеобразовательной школе. – Москва, 1980. – С. 81-83.

1986

Лазарев, Н. Е. Активизация познавательной деятельности студентов (психолого-педагогический аспект) [Текст] / Н. Е. Лазарев // Ускорение социально-экономического развития страны и пути совершенствования профессионально-педагогической подготовки будущих учителей. – Москва, 1986. – С. 11.

1993

Лазарев, М. О. Соціально-педагогічні умови становлення творчої особистості вчителя [Текст] / М. О. Лазарев // Наукові записки /

Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: Л. М. Бойченко, Є. М. Вольський, Н. П. Каменська (відп. ред.), С. М. Шевченко]. – Суми : [б. в.], 1993. – Вип. 1 : Педагогіка. Методика. – С. 17-24.

1994

Лазарєв, М. О. Про становлення культури професійно-творчого спілкування майбутнього вчителя [Текст] / М. О. Лазарєв // Вища педагогічна освіта : науково-методичний збірник. – Київ : Вища школа, 1994. – Вип. 17. – С. 29-34.

1997

Лазарєв, М. О. Діалектичні суперечності як об'єктивні джерела професійної творчості вчителя [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогіка і методика навчання і виховання : проблеми розвитку творчої особистості : збірник наукових праць Сумського державного педагогічного інституту ім. А. С. Макаренка / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: В. І. Лозова (відп. ред.), А. А. Сбуєва, В. С. Іваній та ін.]. – Суми : ВВП «Мрія-1» ЛДТ, 1997. – С. 70-75.

Лазарєв, М. О. Концепція та динаміка розвитку Сумської класичної гімназії [Текст] : проблеми, пошуки, перспективи / М. О. Лазарєв, М. К. Хоменко // Нові технології навчання : науково-методичний збірник. – Київ : ІЗМН, 1997. – Вип. 19. – С. 136-142.

Лазарєв, М. О. Культура педагогічного спілкування як важливий чинник гуманітарного перетворення сучасної освіти [Текст] / М. О. Лазарєв // Нові технології навчання : науково-методичний збірник. – Київ : ІЗМН, 1997. – Вип. 19. – С. 92-102.

1998

Лазарєв, М. О. Педагогічний експеримент в школі [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний інститут імені А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПІ, 1998. – С. 99-106.

1999

Лазарєв, М. О. Завершені (модульні) технології розвиваючого навчання [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв, А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПУ ім. А. С. Макаренка, 1999. – С. 10-20.

Лазарєв, М. О. Творча самореалізація вчителя і педагогічний експеримент [Текст] / М. О. Лазарєв // Творча особистість учителя : збірник наукових праць. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 40-43.

2000

Лазарєв, М. О. Творча активність і творчі здібності педагога [Текст] / М. О. Лазарєв // Теоретичні питання освіти та виховання : збірник наукових праць / Київський державний лінгвістичний університет ; [редкол.: М. Б. Євтух, В. М. Галузинський, Т. І. Левченко та ін.]. – Київ : [б. в.], 2000. – Вип. 8. – С. 132-137.

Лазарєв, М. О. Творча і духовна самореалізація особистості в навчальному закладі нового типу [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв, А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2000. – С. 53-68.

2001

Лазарєв, М. О. Мистецтво актора і вчителя: спільне та відмінне [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв, А. В. Іванченко, Т. О. Дмитренко та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2001. – С. 220-230.

2002

Лазарєв, М. О. Методи творчої діяльності в сучасній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв

(відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. – (Ч. 1). – С. 58-64.

2003

Лазарєв, М. О. Творча самореалізація вчителя і педагогічний експеримент [Текст] / М. О. Лазарєв // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : збірник наукових праць / [редкол.: Н. В. Гузій (відп. ред.) та ін.]. – Київ : Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, 2003. – Вип. 2.

2004

Лазарєв, М. О. Літня виробнича практика студентів III курсу [Текст] / М. О. Лазарєв, Л. Ю. Рощупкіна // Педагогічна практика : навчально-методичний посібник / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [наукові редактори: Л. В. Пшенична, О. І. Огієнко, О. В. Перетятко ; за ред.: Л. В. Пшеничної, А. А. Сбруєвої, О. В. Перетятко]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. – Ч. 1, розділ IV. – С. 145-173.

Лазарєв, М. О. Основи педагогічної творчості [Текст]. Глава 3 : Педагогічне спілкування як творча діяльність / М. О. Лазарєв // Педагогічна майстерність : тексти / [за заг. ред. І. А. Зязюна ; укладачі й автори коментарів: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, І. Ф. Кривонос та ін. ; переклад текстів українською мовою і літературна редакція Л. Ф. Українець]. – Полтава : [Полтавський державний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка], 2004. – Модуль II, ч. I. – С. 43-47.

Лазарєв, М. О. Технологія евристично-модульного навчання [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, М. П. Лещенко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. – (Ч. 1). – С. 425-436.

2005

Лазарєв, М. О. Гуманістична парадигма освіти: генеза й концептуальні основи [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – Ч. 1. – С. 61-69.

2006

Лазарєв, М. О. Творча самореалізація особистості в умовах предметної і технологічної інтеграції [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогіка та психологія : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди ; за заг. ред.: І. Ф. Прокопенка, В. І. Лозової ; [редкол.: І. Ф. Прокопенко, Г. В. Троцько, В. І. Лозова]. – Харків : Курсор, 2006. – Вип. 29. – С. 4-13.

Лазарєв, М. О. Творчість як провідний чинник і самореалізація особистості [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – Ч. 2. – С. 54-63.

2007

Лазарєв, М. О. Евристично-модульне навчання як інтеграційна особистісно зорієнтована технологія формування творчої особистості [Текст] / М. О. Лазарєв // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16, Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики : [зб. наук. пр.] / Міністерство освіти і науки України ; [редкол.: Н. В. Гузій (відп. ред.), А. В. Козир, О. В. Матвієнко та ін.]. – Київ : [Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова], 2007. – Вип. 7 (17). – С. 123-129 : табл. – Бібліогр.: 10 назв.

Лазарєв, М. О. Інтеграція змісту і технологій інноваційного навчання [Текст] / М. О. Лазарєв // Витоки педагогічної майстерності : збірник наукових праць Полтавського державного університету імені В. Г. Короленка / [головна редкол.: В. О. Пашенко (головний редактор), А. М. Бойко, М. В. Гриньова та ін. ; редкол. серії: А. М. Бойко, Б. В. Год, М. В. Гриньова та ін.] ; відп. ред. Л. Л. Безобразова]. – Полтава, 2007. – Вип. 3. – С. 11-18. – (Серія «Педагогічні науки»).

Лазарєв, М. О. Навчально-педагогічна практика студентів [Текст] / М. О. Лазарєв, Л. Ю. Розщупкіна // Педагогічна практика : навчально-методичний посібник. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – Розділ 3. – С. 73-135.

Лазарєв, М. О. Самоосвіта в реалізації професійно-творчого потенціалу особистості [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – Ч. 2 : Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – С. 278-286.

Лазарєв, М. О. Становлення особистісно-діалогічного стилю спілкування суб'єктів освіти: управлінський аспект [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. В. Іванченко, М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – [Ч. 4]. – С. 284-297.

2008

Лазарєв, М. Становлення гуманістичного спілкування: від «перспективних ліній» А. С. Макаренка до сучасних технологій особистісно-діалогічної взаємодії [Текст] / М. Лазарєв // Витоки педагогічної майстерності : збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка / [головна редакційна колегія: В. О. Пащенко (гол. ред.), А. М. Бойко, М. В. Гриньова та ін.]. – Полтава : Вид-во «АСМІ», 2008. – Вип. 5. – С. 29-38. – (Серія «Педагогічні науки»).

2009

Лазарєв, М. О. Евристична діяльність – основа сучасного навчального процесу [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – № 1. – С. 92-104.

2011

Лазарєв, М. О. Творчість як родова властивість людини і основа педагогічної діяльності [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. В. Єременко, О. В. Михайличенко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – № 3 (13). – С. 93-105.

2012

Лазарєв, М. О. Освітня технологія: еволюція поняття, концепцій і змісту в педагогічній науці та навчальній практиці [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Б. В. Год, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – № 7 (25). – С. 90-104.

Лазарєв, М. О. Особистісно-діалоговий стиль спілкування в сучасній гуманістичній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16, Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України ; [редакційна рада: В. П. Андрущенко, А. Т. Авдієвський, В. П. Бех та ін. ; редкол.: Н. В. Гузій (відп. ред.), Н. М. Дем'яненко, О. М. Олексюк та ін.]. – Київ : [Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова], 2012. – Вип. 15 (25). – С. 24-29.

2013

Лазарєв, М. О. Методи творчої діяльності в евристичній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – № 8 (34). – С. 110-124.

2014

Лазарєв, М. О. Особистісне зростання і творча самореалізація майбутнього педагога в евристичній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в

евристичній освіті : монографія / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [за ред. М. О. Лазарєва]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – С. 151-155.

Лазарєв М. О. Особливості і проблеми сучасної евристичної освіти майбутніх педагогів [Текст] / М. О. Лазарєв // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16, Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики : [зб. наук. пр.] / Міністерство освіти і науки України ; [редакційна рада: В. П. Андрущенко, А. Т. Авдієвський, В. П. Бех та ін. ; редкол.: Н. В. Гузій (відп. ред.), А. В. Козир, О. В. Матвієнко та ін.]. – Київ : [Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова], 2014. – Вип. 23 (33). – С. 17-24.

Лазарєв, М. О. Самореалізація творчих і духовних цінностей особистості в евристичній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – № 7 (41). – С. 270-280.

Лазарєв, М. О. Сучасна евристична освіта та її ціннісно-гуманітарні орієнтації [Текст] / М. О. Лазарєв // Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в евристичній освіті : монографія / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [за ред. М. О. Лазарєва]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – С. 80-111.

2015

Лазарєв, М. О. Евристична освіта у професійно-творчій самореалізації майбутнього педагога [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи : [монографія] : до 180 річчя НПУ ім. М. П. Драгоманова, до 25 річчя кафедри педагогічної творчості / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Інститут перепідготовки та підвищення кваліфікації, Кафедра педагогічної творчості ; [керівник авторського колективу Н. В. Гузій]. – Київ : Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – С. 397-424.

ПУБЛІКАЦІЇ В МАТЕРІАЛАХ НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ, СИМПОЗИУМІВ ТА СЕМІНАРІВ

1982

Лазарев, Н. Е. Совершенствование самостоятельной работы учащихся в условиях кабинетной системы обучения [Текст] / Н. Е. Лазарев // Вопросы обучения и коммунистического воспитания учащейся молодежи в свете решений XXVI съезда КПСС : (тезисы докладов и сообщений к научной конференции преподавателей, 3–4 февраля 1982 г.). – Сумы, 1982. – Ч. 1. – С. 73-76.

1983

Лазарев, Н. Е. Проблемное обучение как средство формирования творческого диалектического мышления учащихся [Текст] / Н. Е. Лазарев // Проблемы формирования научного мировоззрения учащейся молодежи : (тезисы докладов и сообщений к областной научной конференции преподавателей). – Сумы, 1983. – С. 59-60.

1984

Лазарев, Н. Е. Студенческий коллектив и формирование активной жизненной позиции будущего учителя [Текст] / Н. Е. Лазарев, Л. И. Рыжкова // Формирование общественной и трудовой активности учащейся молодежи : (тезисы докладов и сообщений, 27–28 ноября 1984 г.). – Сумы, 1984. – С. 112-113.

1987

Лазарев, Н. Е. Марксистско-ленинская концепция формирования социально активной личности учителя и условия её реализации в практике педагогического вуза [Текст] / Н. Е. Лазарев // Великий Октябрь и прогресс человечества : тезисы докладов областной научно-теоретической конференции, 28–29 мая 1987 г. – Москва, 1987. – С. 192-193.

1988

Лазарев, Н. Е. А. С. Макаренко и проблемы формирования социальной активности будущего учителя [Текст] / Н. Е. Лазарев, Н. В. Палёха // Творческое наследие А. С. Макаренко и современная

школа : тезиси докладов и сообщений на Республиканской научно-практической конференции, посвящённой 100-летию со дня рождения А. С. Макаренко. – Сумы, 1988. – С. 231-232.

Лазарев, Н. Е. А. С. Макаренко и проблемы формирования социальной активной личности учителя [Текст] / Н. Е. Лазарев, Е. Е. Щербина-Яковлева // Творческое наследие А. С. Макаренко и совершенствование подготовки педагогических кадров : тезисы докладов и выступлений. – Полтава, 1988. – С. 53-55.

1991

Лазарев, Н. Е. А. С. Макаренко и становление творческой личности учителя [Текст] / Н. Е. Лазарев // Педагогическое наследие А. С. Макаренко и творчество учителя : тезисы докладов. – Сумы, 1991. – С. 8-10.

1992

Лазарев, М. О. Проблеми професійної підготовки творчої особистості вчителя [Текст] / М. О. Лазарев // Психолого-педагогічні основи становлення творчої особистості учителя : матеріали міжвузівської науково-практичної конференції / Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний інститут ; [редкол.: М. О. Лазарев (відп. ред.), Л. В. Висоцька, Н. П. Дейниченко та ін.]. – Суми : [б. в.], 1992. – С. 4-10.

1993

Лазарев, М. О. Творча активність – необхідна умова фахової зрілості учителя [Текст] / М. О. Лазарев // Молодь в посттоталітарному суспільстві: український варіант : тези доповідей. – Харків, 1993. – С. 128-129.

1994

Лазарев, М. О. Дослідницькі методи в професійній діяльності педагога [Текст] / М. О. Лазарев // Сучасна освіта і проблеми виховання творчої особистості : доповіді та повідомлення на міжрегіональній навчально-практичній конференції, присвяченій 70-річчю Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, грудень 1994 року / [Міністерство освіти України, Сумське обласне управління освіти, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; редкол.: М. О. Лазарев (відп. ред.), Є. М. Вольський,

В. П. Мартинюк та ін.]. – [Суми] : [Видавництво «Друкар»], [1994]. – С. 90-96.

1996

Лазарєв, М. О. Педагогічне спілкування як основа творчо-гуманістичної діяльності вчителя [Текст] / М. О. Лазарєв // Культура педагогічного спілкування як фактор гуманітаризації сучасної освіти : матеріали міжрегіональної наукової конференції, березень 1996 р. – Суми, 1996. – С. 3-6.

1998

Лазарєв, М. О. А. С. Макаренко і проблема виховних технологій [Текст] / М. О. Лазарєв // Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті сучасної педагогічної науки і практики : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, березень 1998 року. – Суми ; Харків ; Полтава : [б. в.], 1998. – С. 144-151.

Лазарєв, М. О. Модульні технології навчання: мета, принципи, структура [Текст] / М. О. Лазарєв // Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Розвиток творчої особистості в умовах закладів нового типу», (5–6 травня 1998 р.). – Суми, 1998. – С. 20.

Лазарєв, М. О. Самореалізація особистості на нові освітні технології [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 20–21 жовтня / Міністерство освіти України, Академія педагогічних наук України ; Управління освіти Сумської обласної державної адміністрації та ін. ; [редкол.: В. М. Мадзігон, В. П. Корнєєв, В. О. Цикін та ін.]. – Суми : [ВВП «Мрія-1» ЛТД], 1998. – С. 53-58.

1999

Лазарєв, М. О. Діалектика особистості і виховних технологій у педагогічній системі А. С. Макаренка [Текст] / М. О. Лазарєв // А. С. Макаренко – видатний педагог XX століття : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава, 1999.

2001

Лазарєв, М. О. Формування творчої активності гімназистів і ліцейстів як складової їх духовної культури (2000–2005 роки) [Текст] / М. О. Лазарєв // Збірник наукових доповідей викладачів ліцею : (матеріали науково-методичних семінарів) / Міністерство освіти і науки

України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [упоряд. Г. П. Калантаєвська]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2001. – С. 23-47.

2003

Лазарєв, М. О. Підготовка педагога-керівника і вчителів до інноваційної дослідницької діяльності в школах нового типу [Текст] / М. О. Лазарєв // Управління освітою в регіоні: пошуки оптимальних шляхів : матеріали науково-практичної конференції, (22 квітня 2003 р.) : [збірник наукових праць] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Факультет післядипломної та додаткової освіти ; [редкол.: В. Ф. Живодьор, О. Г. Козлова, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2003. – С. 109-119.

Лазарєв, М. О. Проблема соціально-педагогічного перетворення особистості в контексті творчої спадщини А. С. Макаренка [Текст] / М. О. Лазарєв // А. С. Макаренко і соціальна педагогіка : тези доповідей педагогічних читань до 115-річниці з дня народження А. С. Макаренка / Управління освіти і науки Сумської обласної адміністрації, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: Л. М. Артющкіна, В. В. Бугаєнко, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : [Редакційно-видавничий відділ СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2003. – С. 28-30.

2006

Лазарєв, М. О. Інноваційне навчання як інтеграція різних освітніх технологій [Текст] / М. О. Лазарєв // Болонський процес : проблеми, пошуки, перспективи : матеріали конференції, (21–22 березня 2006 р.) / Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Факультет післядипломної та додаткової освіти, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ; [редкол.: В. В. Бугаєнко, О. Г. Козлова (голова), М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2006. – С. 167-175.

2007

Лазарєв, М. О. Творча самореалізація майбутнього вчителя [Текст] / М. О. Лазарєв // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка у 2006 р. / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний

педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, А. В. Гончаренко та ін.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2007. – С. 165-166.

2008

Лазарєв, М. О. Від діалогічного мистецтва А. С. Макаренка до сучасного особистісно-діалогічного стилю взаємодії [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічна спадщина А. С. Макаренка в контексті сучасної гуманістичної освіти : тези Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2008. – С. 16-18.

Лазарєв, М. О. Парадигмальний підхід до модернізації освіти [Текст] / М. О. Лазарєв // Тези виступів учасників Всеукраїнської наукової конференції «Планетарна цивілізація. Наука. Освіта», (3–4 липня 2008 р.) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [ред.-упоряд. М. О. Качуровський]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2008. – С. 150-152.

Лазарєв, М. О. Професійна самореалізація і творча діяльність [Текст] / М. О. Лазарєв // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка у 2007 р. / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2008. – С. 158.

2009

Лазарєв, М. О. Критерії особистісної самореалізації, інтерперсональні критерії успішної самореалізації особистості [Текст] / М. О. Лазарєв // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка у 2008 р. / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – С. 129-130.

2010

Лазарев, М. О. Діалогічні методи – основа спільної пізнавально-творчої діяльності суб'єктів навчання [Текст] / М. О. Лазарев // Освіта в інформаційному суспільстві: філософські, психологічні та педагогічні аспекти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27–28 жовтня 2010 року, [м. Суми] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Інститут педагогіки АПН України та ін. ; [редкол.: О. В. Михайличенко, А. А. Сбруєва, В. І. Статівка та ін.]. – Суми : [Університетська книга], 2010. – С. 108-109.

Лазарев, Н. Е. Эвристическое обучение – новый уровень профессионального творчества педагога [Текст] / Н. Е. Лазарев // Педагогіка вищої школи у ХХІ столітті: сучасний стан і перспективи розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції : присвячується 145-річчю Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, 50-річчю факультету романо-германської філології, 50-річчю кафедри педагогіки / Міністерство освіти і науки України, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Факультет романо-германської філології, Кафедра педагогіки ; [за заг. ред.: Л. М. Голубенко, О. С. Цокур ; редкол.: Р. Л. Хмелюк, М. О. Князян, М. М. Букач та ін.]. – Одеса : [ВМВ], 2010. – [Ч. 2]. – С. 3-5.

2011

Лазарев, М. О. Педагогічний експеримент та його методи [Текст] / М. О. Лазарев // Матеріали наукової конференції за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка у 2010 р. / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [відп. ред. А. А. Сбруєва ; редкол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – С. 210-211.

2012

Лазарев, М. О. Володіння інноваційними освітніми технологіями – складова професійної культури педагога [Текст] / М. О. Лазарев // Професійна культура фахівця: сутність, реалії, перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 листопада 2012 року, м. Суми / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ;

Інститут психології Національної академії педагогічних наук України та ін. – Суми : Університетська книга, 2012. – С. 69-72.

Лазарєв, М. О. Діалогова взаємодія в евристичному навчанні [Текст] / М. О. Лазарєв // Матеріали наукової конференції : за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка у 2011 р. / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – С. 253.

Лазарєв, М. О. Духовна і творча самореалізація особистості в інноваційній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Професійно-творча самореалізація педагога в умовах інноваційної освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 25–26 жовтня 2012 року / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації ; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін. ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. М. Семеног, Н. В. Гузій та ін. ; відп. за вип. М. О. Лазарєв]. – Суми : [Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2012. – С. 39-43.

Лазарєв, М. О. Нова освітня парадигма ХХІ століття: теорія та особливості реалізації [Текст] / М. О. Лазарєв // Наука ХХІ століття, індустрія хай-тек і сучасна освіта : тези виступів учасників Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю, (18–19 жовтня 2012 р.) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Національна академія наук України, Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України ; [редкол.: М. В. Попович, А. А. Сбруєва, В. С. Лук'янець та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – С. 165-168.

2013

Лазарєв, М. О. Діагностичний підхід до впровадження інноваційних технологій навчання [Текст] / М. О. Лазарєв // Матеріали наукової конференції : за підсумками науково-дослідної і науково-методичної роботи кафедр Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка у 2012 р. / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: Н. І. Кириленко, О. В. Багацька, В. С. Бугрій та ін. ; відп. ред. А. А. Сбруєва]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 315 с.

Лазарев, М. О. Творча спадщина А. С. Макаренка – основа для сучасної людино-центрованої системи виховання [Текст] / М. О. Лазарев // Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти ХХІ століття : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 11–12 березня 2013 р., м. Суми : [до 125-річниці з дня народження видатного педагога і письменника] / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація ; Інститут педагогіки НАПН України та ін. ; [редкол.: О. Г. Козлова, С. М. Кондратюк, М. О. Лазарев та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – С. 66-70.

2014

Лазарев, М. О. Евристична освіта і сучасні гуманітарні цінності [Текст] / М. О. Лазарев // Евристична освіта у суспільстві нових соціальних та особистісних цінностей : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13–14 листопада 2014 р., м. Суми / Міністерство освіти і науки України, Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації ; Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України та ін. ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. М. Семенов, Н. В. Гузій та ін.]. – Суми : [Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка], [2014]. – С. 27-32.

Лазарев, М. О. Творча самореалізація особистості в евристичній освіті [Текст] / М. О. Лазарев // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 4–5 березня 2014 року / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація та ін. ; [редкол.: Ю. А. Картава, О. Г. Козлова, С. М. Кондратюк та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – Т. 2. – С. 89-94.

2015

Лазарев, М. О. Можливості та проблеми сучасної евристичної освіти майбутніх педагогів [Текст] / М. О. Лазарев // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 26–27 березня 2015 року / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація ; Інститут педагогіки НАПН України та

ін. ; [редкол.: А. А. Сбруєва, С. Б. Кузікова, О. І. Огієнко та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – Т. 1. – С. 247-253.

2016

Лазарев, Н. Е. Диагностический поход к познавательной творческой самореализации личности в эвристическом обучении [Текст] / Н. Е. Лазарев // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 06–07 березня 2016 р. / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація та ін. ; [редкол.: А. А. Сбруєва, С. Б. Кузікова, Г. Ю. Ніколаї та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – Т. 2. – С. 96-102.

СТАТТІ В ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ

1976

Лазарев, Н. Е. Экран и звук [Текст] : [резервы качества] / Н. Е. Лазарев // Учительская газета. – 1976. – 30 сентября. – С. 2.

1978

Лазарев, Н. Е. Система уроков русского языка в 10 классе [Текст] / Н. Е. Лазарев // Русский язык и литература в школах УССР. – 1978. – № 1. – С. 92-94.

1994

Лазарев, М. О. Театральна педагогіка як одна із технологічних основ педагогічної творчості [Текст] : наука – вчителю / М. О. Лазарев // Педагогічна Сумщина. – 1994. – № 2. – С. 7-11.

1999

Лазарев, М. О. Школа має вижити достойно [Текст] : [про школу-комплекс естетичного виховання № 29, м. Суми] / М. О. Лазарев // Мистецтво та освіта. – 1999. – № 3. – С. 21-22.

2004

Лазарєв, М. О. Цілюща й розвиваюча сила слова [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічна Сумщина. – 2004. – № 1. – С. 13-16.

2005

Лазарєв, М. О. Евристично-модульне навчання як сучасна інноваційна технологія освіти [Текст] : наука – вчителю / М. О. Лазарєв // Педагогічна Сумщина. – 2005. – № 1. – С. 17-21.

Лазарєв, М. О. Творча самореалізація особистості: витоки, концепція, критерії [Текст] : наука – вчителю / М. О. Лазарєв // Педагогічна Сумщина. – 2005. – № 4. – С. 5-9.

2006

Лазарєв, М. О. Гуманістична парадигма освіти і сучасна школа [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічна Сумщина. – 2006. – № 4. – С. 8-12.

2008

Лазарєв, М. О. Евристичне навчання – інноваційний феномен креативної освіти [Текст] / М. О. Лазарєв // Педагогічна Сумщина. – 2008. – № 4. – С. 12-24.

2010

Лазарєв, М. О. Діалогічні методи – основа спільної творчої діяльності вчителя та учнів [Текст] / М. О. Лазарєв // Освіта Сумщини. – 2010. – № 1 (5). – С. 9-16.

2011

Лазарєв, М. О. Педагогічна творчість у теорії та практиці освіти [Текст] / М. О. Лазарєв // Освіта Сумщини. – 2011. – № 4 (12). – С. 9-15.

2012

Лазарєв, М. О. Евристичні технології навчання [Текст] : історичні витоки, генези, сучасні підходи / М. О. Лазарєв // Освіта Сумщини. – 2012. – № 4 (16). – С. 20-26.

2013

Лазарєв, М. О. Творча самореалізація особистості в евристичній освіті [Текст] / М. О. Лазарєв // Освіта Сумщини. – 2013. – № 4 (20). – С. 10-23.

НАУКОВЕ РЕДАГУВАННЯ

1992

Психолого-педагогічні основи становлення творчої особистості учителя [Текст] : матеріали міжвузівської науково-практичної конференції / Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), Л. В. Висоцька, Н. П. Дейниченко та ін.]. – Суми : [б. в.], 1992. – 157 с.

1994

Сучасна освіта і проблеми виховання творчої особистості [Текст]: доповіді та повідомлення на міжрегіональній навчально-практичній конференції, присвяченій 70-річчю Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, грудень 1994 року / Міністерство освіти України, Сумське обласне управління освіти, Сумський державний педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), Є. М. Вольський, В. П. Мартинюк та ін.]. – [Суми] : [Видавництво «Друкар»], [1994]. – 348 с.

1997

Педагогіка і методика навчання і виховання [Текст] : проблеми розвитку творчої особистості : збірник наукових праць Сумського державного педагогічного інституту ім. А. С. Макаренка / Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний інститут ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: В. І. Лозова (відп. ред.), А. А. Сбуєва, В. С. Іваній та ін.]. – Суми : ВВП «Мрія-1» ЛДТ, 1997. – 272 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

1998

Педагогічні науки [Текст] : зб. наук. пр. / Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний інститут імені А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПІ, 1998. – 213 с.

Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті сучасної педагогічної науки і практики [Текст] : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, березень 1998 року / [редкол.: В. І. Лоза, А. В. Іванченко, М. В. Левківський та ін.]. – Суми ; Харків ; Полтава : [б. в.], 1998. – Редакційна колегія: В. І. Лоза, А. В. Іванченко, М. В. Левківський, М. О. Лазарєв, А. А. Сбруєва, Г. Ф. Чернишова, М. Ю. Рисіна, В. Ю. Голубченко, А. М. Уварова, В. І. Сенчуріна.

1999

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць / Міністерство освіти України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : Редакційно-видавничий відділ СДПУ ім. А. С. Макаренка, 1999. – 399 с.

2000

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2000. – 479 с.

2001

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць : учитель музики – хормейстер в школі : [спеціальний випуск фахового збірника «Педагогічні науки» укладено за матеріалами науково-методичної конференції, (м. Суми, 29–30 листопада 2001 р.)] / Міністерство освіти і науки України, Науково-методичний центр вищої освіти України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка та ін. ; [редкол.: А. Ф. Кречківський (відп. ред.), А. Т. Авдієвський, А. Г. Болгарський та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2001. – 163 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2001. – 448 с.

2002

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. (Ч. 1) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. – 488 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. (Ч. 2) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2002. – 175 с.

2003

А. С. Макаренко і соціальна педагогіка [Текст] : тези доповідей педагогічних читань до 115-річниці з дня народження А. С. Макаренка / Управління освіти і науки Сумської обласної адміністрації, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: Л. М. Артюшкіна, В. В. Бугаєнко, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : [Редакційно-видавничий відділ СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2003. – 70 с.

Управління освітою в регіоні: пошуки оптимальних шляхів [Текст] : матеріали науково-практичної конференції, (22 квітня 2003 р.) : [збірник наукових праць] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Факультет післядипломної та додаткової освіти ; [редкол.: В. Ф. Живодьор, О. Г. Козлова, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2003. – 181 с.

2004

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. (Ч. 1) / [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, М. П. Лещенко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. – 543 с.

2005

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – 325 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. [Ч. 2] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – 450 с.

Педагогічні науки [Текст] : стан та перспективи шкільної хімічної освіти : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – 207 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. Ч. 1 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – 351 с.

2006

Болонський процес: проблеми, пошуки, перспективи [Текст] : матеріали конференції, (21–22 березня 2006 р.) / Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Факультет післядипломної та додаткової освіти, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ; [редкол.: В. В. Бугаєнко, О. Г. Козлова (голова), М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2006. – 205 с.

Болонський процес: проблеми, пошуки, перспективи [Текст] : матеріали конференції, (21–22 березня 2006 р., м. Суми) / [редкол.: В. В. Бугаєнко, О. Г. Козлова (голова), М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 214 с.

Магістр [Текст] : матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих вчених» / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний ім. А. С. Макаренка ; [редкол.:

В. В. Бугаєнко, О. Г. Козлова, А. А. Сбруєва та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 199 с. – У складі редкол. О. М. Лазарєв.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. Ч. 1 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 320 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. Ч. 2 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв (відп. ред.), А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 352 с.

2007

Магістр [Текст] : матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих учених» / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: В. В. Бугаєнко, О. Г. Козлова, А. А. Сбруєва та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – 277 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. Ч. 1 : Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка / [редкол.: М. О. Лазарєв, А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка. – 2007. – 152 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. Ч. 2 : Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: М. О. Лазарєв, А. В. Іванченко, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – 378 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. [Ч. 4] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. В. Іванченко, М. О. Лазарєв, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – 386 с.

2008

Магістр [Текст]: матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих вчених», (13 травня 2008 року) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Факультет післядипломної та додаткової освіти, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ; [редкол.: В. В. Бугаєнко, О. Г. Козлова, А. А. Сбруєва та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 310 с. – У складі редкол. О. М. Лазарєв.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. [Ч. 1] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 360 с.

Педагогічні науки [Текст]: збірник наукових праць. [Ч. 2] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 411 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. [Ч. 3] / Міністерство науки і освіти України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка. – 2008. – 514 с.

2009

Магістр [Текст] : матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих учених», (13 травня 2009 року, [м. Суми]) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Факультет післядипломної та додаткової освіти, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ; [редкол.: О. Г. Козлова, М. О. Лазарєв, А. А. Сбруєва та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 378 с.

Наукові пошуки [Текст]: збірник наукових праць молодих дослідників, присвячений 85-річчю Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, О. В. Михайліченко та ін.]. – Суми :

Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 303 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки [Текст] : [профільна освіта] : збірник наукових праць. [Ч. 1] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 288 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. [Ч. 2] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 346 с.

Педагогічні науки [Текст] : збірник наукових праць. [Ч. 3] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 345 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 1 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 339 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 2 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 469 с.

2010

Магістр [Текст] : матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих вчених», (12 травня 2010 року, м. Суми) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Інститут історії та додаткової педагогічної освіти, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2010. – 381 с.

Наукові пошуки [Текст]: збірник наукових праць молодих учених. Вип. 2 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, О. В. Михайличенко та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 259 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Освіта в інформаційному суспільстві: філософські, психологічні та педагогічні аспекти [Текст]: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27–28 жовтня 2010 року, [м. Суми] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Інститут педагогіки АПН України та ін. ; [редкол.: О. В. Михайличенко, А. А. Сбруєва, В. І. Статівка та ін.]. – Суми : [Університетська книга], 2010. – [186] с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст]: науковий журнал. № 1 (3) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв, В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 474 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст]: науковий журнал. № 2 (4) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 371 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст]: науковий журнал. № 3 (5) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), В. І. Лозова та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 415 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст]: науковий журнал. № 4 (6) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), О. І. Огієнко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 417 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст]: науковий журнал. № 5 (7) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім.

А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), О. І. Огієнко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 401 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 6 (8) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв (відп. ред.), О. І. Огієнко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 454 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 7 (9) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Г. Ю. Ніколаї, М. О. Лазарєв (відп. ред.) та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 446 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 8 (10) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв, О. І. Огієнко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 415 с.

2011

Данько, Н. П. Світ мистецтва [Текст] : навчальний посібник з інтегрованого художньо-естетичного курсу «Світ мистецтва» для учнів 1 класу. Ч. I / Н. П. Данько ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; науковий консультант М. О. Лазарєв ; рец.: О. В. Михайліченко, О. П. Мітрясова, Н. В. Гавриш. – Видання 2-ге, доповн. – Суми : [Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2011. – 87 с.

Данько, Н. П. Світ мистецтва [Текст] : навчальний посібник з інтегрованого художньо-естетичного курсу «Світ мистецтва» для учнів 1 класу. Ч. 2 / Н. П. Данько ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; науковий консультант М. О. Лазарєв ; рец.: О. В. Михайліченко, О. П. Мітрясова, Н. В. Гавриш. – Видання 2-ге, доповн. – Суми : [Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2011. – 82 с.

Интеллект + формирование, развитие и саморазвитие интеллекта [Текст]: элективный курс для старшеклассников и слушателей подготовительных курсов высших учебных заведений [Текст].

Ч. I / Министерство образования и науки Российской Федерации, Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Поволжский государственный университет сервиса» (ФГБОУ ВПО «ПВГУС») ; [авторы: В. Н. Мещеряков, О. И. Сухова, Е. В. Федорова и др. ; под ред. Н. Е. Лазарева]. – Тольяти, 2011. – 171 с.

Магістр [Текст]: матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих вчених», (13 травня 2011 року, м. Суми) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Інститут педагогіки і психології, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Л. С. Левченко, О. Г. Козлова та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2011. – 445 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 1 (11) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), О. В. Єременко, О. В. Михайличенко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 479 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 2 (12) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), М. О. Лазарєв (відп. ред.), О. І. Огієнко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 391 с.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 3 (13) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), О. В. Єременко, О. В. Михайличенко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 426 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 4-5 (14-15) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), О. В. Єременко, О. В. Михайличенко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 362 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 6-7 (16-17) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), Б. В. Год, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 373 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 8 (18) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), Б. В. Год, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 417 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Соціалізація особистості: культура, освітня політика, технології формування [Текст] : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів, 20–21 квітня 2011 р., м. Суми / Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), О. Ю. Щербина-Яковлева (відп. ред.), В. А. Косяк та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 427 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

2012

Магістр [Текст] : матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих вчених», (23 лютого 2012 року, м. Суми) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Інститут педагогіки і психології, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Л. С. Левченко, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2012. – 337 с.

Наукові пошуки [Текст] : збірник наукових праць молодих учених. Вип. 6 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, О. В. Михайліченко та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 250 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Наукові пошуки [Текст] : збірник наукових праць молодих учених. Вип. 7 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ;

[редкол.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, О. В. Михайліченко та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 333 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Наукові пошуки [Текст] : збірник наукових праць молодих учених. Вип. 6 / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол. : А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, О. В. Михайліченко та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 250 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 1 (19) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), Б. В. Год, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 329 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 2 (20) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), Б. В. Год, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 328 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 3 (21) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), Б. В. Год, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 465 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 5 (23) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), Б. В. Год, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 416 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 6 (24) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), Б. В. Год,

О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 499 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 7 (25) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.), Б. В. Год, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 451 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Професійна культура фахівця: сутність, реалії, перспективи [Текст] : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 листопада 2012 року, м. Суми / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Інститут психології Національної академії педагогічних наук України та ін. – Суми : Університетська книга, 2012. – 149 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Професійно-творча самореалізація педагога в умовах інноваційної освіти [Текст] : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 25–26 жовтня 2012 року / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації ; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін. ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. М. Семенов, Н. В. Гузій та ін. ; [відп. за випуск М. О. Лазарєв]. – Суми : [Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2012. – 193 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Управління інноваційним розвитком освіти [Текст] : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, (2 квітня 2012 року м. Суми) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Інститут педагогіки НАПН України та ін. ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв, О. Г. Козлова]. – Суми : Університетська книга, 2012. – 202 с.

2013

Магістр [Текст] : матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих вчених», (14 травня 2013 року, м. Суми) : до 125-річчя з дня народження А. С. Макаренка / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Інститут педагогіки і психології, Кафедра педагогіки вищої школи та

педагогічного менеджменту ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Л. С. Левченко, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2013. – 476 с.

Наукові пошуки [Текст] : збірник наукових праць молодих учених. Вип. 8 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, О. В. Михайліченко та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 195 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Наукові пошуки [Текст] : збірник наукових праць молодих учених. Вип. 9 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, О. В. Михайліченко та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 282 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 1 (27) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Дж. Бішоп, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 467 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 2 (28) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Дж. Бішоп, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 347 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 3 (29) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Дж. Бішоп, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 369 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 4 (30) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Дж. Бішоп, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 418 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 5 (31) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Дж. Бішоп, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 430 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 6 (32) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Дж. Бішоп, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 445 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 7 (33) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, Дж. Бішоп, О. В. Єременко та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 430 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 8 (34) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 415 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Професійно-творча самореалізація майбутнього педагога в інноваційній освіті [Текст] : [колективна] монографія / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [наук. ред. та відп. за вип. М. О. Лазарєв]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 384 с.

Студентська наука – 2013 [Текст] : збірник студентських наукових статей з проблем педагогіки і психології : [у 2 т.]. Т. 1 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Інститут педагогіки і психології ; [редкол.: Л. С. Левченко, О. Б. Кривонос, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2013. – 132 с.

Студентська наука – 2013 [Текст]: збірник студентських наукових статей з проблем педагогіки і психології : [у 2 т.]. Т. 2 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Інститут педагогіки і психології ; [редкол.: Л. С. Левченко, О. Б. Кривонос, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2013. – 119 с.

Творча спадщина А. С. Макаренка в контексті інноваційного розвитку освіти ХХІ століття [Текст]: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 11–12 березня 2013 року : [до 125-річчя з дня народження А. С. Макаренка] / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація та ін. ; [редкол.: О. Г. Козлова, С. М. Кондратюк, М. О. Лазарєв та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 271 с.

2014

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін [Текст]: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 4–5 березня 2014 року. Т. 1 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація ; Інститут педагогіки НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України ; [редкол.: Ю. А. Картава, О. Г. Козлова, С. М. Кондратюк та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 314 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін [Текст]: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 4–5 березня 2014 року. Т. 2 // Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація ; Інститут педагогіки НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України ; [редкол.: Ю. А. Картава, О. Г. Козлова, С. М. Кондратюк та ін.]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 330 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Магістр [Текст]: матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих вчених», (14 травня 2014 року) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Навчально-науковий інститут педагогіки і психології, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ;

[редкол.: М. О. Лазарєв, Т. М. Максименко, Л. В. Товчигречка ; гол. ред. О. Г. Козлова]. – Суми : Університетська книга, 2014. – 415 с.

Наукові пошуки [Текст] : збірник наукових праць молодих учених. Вип. 10 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, О. В. Михайліченко та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 187 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 1 (35) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 461 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 2 (36) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 515 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 3 (37) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 471 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 4 (38) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 469 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 5 (39) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 449 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 6 (40) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 466 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 7 (41) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 405 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 8 (42) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 398 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 9 (43) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Д. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 313 с. – У складі редакційної колегії М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 10 (44) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Д. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 282 с. – У складі редакційної колегії М. О. Лазарєв (відп. ред.).

Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в евристичній освіті [Текст] : монографія / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [за ред. проф. М. О. Лазарєва]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 309 с.

Магістр [Текст] : матеріали наукової конференції «Наукові пошуки молодих вчених», (14 травня 2015 року) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Навчально-науковий інститут педагогіки і психології, Кафедра педагогіки вищої школи та педагогічного менеджменту ; [редкол.: М. О. Лазарєв, Т. М. Максименко ; гол. ред. О. Г. Козлова]. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 329 с.

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін [Текст] : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 26–27 березня 2015 р. Т. 1 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація та ін. ; [редкол.: Ю. А. Картава, О. Г. Козлова, С. М. Кондратюк та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – 391 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін [Текст] : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, (26–27 березня 2015 р.). Т. 2 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація та ін. ; [редкол.: Ю. А. Картава, О. Г. Козлова, С. М. Кондратюк та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – 335 с. – У складі редакційної колегії М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 1 (45) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Д. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – 439 с. – У складі редакційної колегії М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 2 (46) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – 450 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 3 (47) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – 504 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 4 (48) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – 455 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології [Текст] : науковий журнал. № 5 (49) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – 483 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Студентська наука – 2015 [Текст] : збірник студентських наукових статей з проблем педагогіки і психології : [у 2 ч.]. Ч. 2 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Інститут педагогіки і психології ; [редкол.: М. О. Лазарєв, Л. С. Левченко, Н. М. Радько та ін.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2015. – 196 с.

2016

Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін [Текст] : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 06–07 березня 2016 р. Т. 2 / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Сумська обласна державна адміністрація та ін. ; [редкол.: А. А. Сбруєва, С. Б. Кузікова, Г. Ю. Ніколаї та ін.]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – 267 с. – У складі редкол. М. О. Лазарєв.

Магістр [Текст] : збірник статей за матеріалами науково-практичної конференції «Наукові пошуки молодих учених», (12 травня 2016 року) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Навчально-науковий інститут педагогіки і психології, Кафедра менеджменту освіти та

професійної підготовки ; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв, М. Ю. Рисіна ; гол. ред. О. Г. Козлова]. – Суми : [ФОП Цьома С. П.], 2016. – 348 с.

Самореалізація пізнавально-творчого і професійного потенціалу особистості в інноваційній освіті [Текст] : [колективна] монографія / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [за ред. проф. М. О. Лазарєва ; рец.: О. В. Лобова, Н. Н. Чайченко]. – Суми : [ФОП Цьома С. П.], 2016. – 296 с.

НАУКОВЕ РЕЦЕНЗУВАННЯ

2003

Лазарєв, М. О. Педагогіка : [рецензії на книги: Любар, О. О. Історія української школи і педагогіки : навчальний посібник / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – Київ : Знання, КОО, 2003. – 430 с. та Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / упоряд. О. О. Любар ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ : Знання, КОО, 2003. – 766 с.] / М. О. Лазарєв // Nova книга : критико-бібліографічний журнал. – Суми, 2003. – № 11/12. – С. 45-47.

Методичні рекомендації щодо організації навчального процесу за спеціальністю 8.000009 «Управління навчальним закладом» [Текст] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [автори-упорядники: В. Ф. Живодьор, О. Г. Козлова ; рец.: В. О. Цикін, М. О. Лазарєв]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2003. – 35 с.

2004

Методичні рекомендації щодо організації навчального процесу за спеціальністю 8.000005 «Педагогіка вищої школи» [Текст] / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [автори-упоряд.: В. Ф. Живодьор, О. Г. Козлова ; рец.: В. О. Цикін, М. О. Лазарєв]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2004. – 35 с.

2005

Особливості застосування індивідуальних освітніх проектів у профільних класах [Текст]: методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [уклад. С. Е. Генкал ; рец.: М. О. Лазарєв, О. В. Перетятко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – 39 с.

2006

Методичні рекомендації щодо організації навчального курсу «Загальні основи педагогіки» [Текст]: для студентів спеціальностей «Управління навчальним закладом» (8.000009) та «Педагогіка вищої коли (8.000005) / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [уклад. Л. С. Недогрєєва ; рец.: О. Г. Козлова, М. О. Лазарєв]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 34 с.

Програма та положення фахової практики студентів та стажування магістрантів факультету післядипломної та додаткової освіти [Текст]: навчально-методичний посібник для студентів зі спеціальностей 8.000009 – «Управління навчальним закладом», 8.000005 «Педагогіка вищої школи» / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [уклад. Л. С. Недогрєєва ; рец.: М. О. Лазарєв, Н. В. Кочубей]. – [Суми]: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 57 с.

2007

Демченко, О. М. Методологія та організація наукових досліджень студентів-бакалаврів медичних коледжів [Текст]: навчальний посібник / О. М. Демченко ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; Міністерство охорони здоров'я України, Сумський медичний коледж ; [рец.: М. О. Лазарєв, О. Г. Козлова]. – Суми : [б. в.], 2007. – 118 с.

Уварова, А. М. Формування риторичної майстерності майбутнього вчителя [Текст]: навчально-методичний посібник для педагогічних університетів / А. М. Уварова ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [рец.: В. І. Лозова, М. О. Лазарєв]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – 129 с.

2008

Програма державного екзамену з теорії та практики навчання і виховання [Текст] : для студентів педагогічних університетів / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [уклад.: М. П. Кононенко, О. В. Перетятко, А. А. Сбруєва ; рец.: О. В. Михайличенко, М. О. Лазарєв]. – Видання третє. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 63 с.

Сбруєва, А. А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань [Текст] : препринт / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; А. А. Сбруєва ; [рец.: В. О. Сухомлинська, М. О. Лазарєв]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 79 с.

2009

Табірний збір [Текст] : положення про проведення інструктивно-методичного табірного збору літньої педагогічної практики : [навчально-методичний посібник] / [уклад. Н. Г. Осьмук ; наук. ред. А. А. Сбруєва ; рец.: М. О. Лазарєв, О. Г. Козлова]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 131 с.

2010

Кривонос, О. Б. Професійно-творчі вміння педагога і шляхи їх формування [Текст] : монографія / О. Б. Кривонос ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [рец.: В. І. Лозова, А. А. Сбруєва, М. О. Лазарєв]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 146 с.

Сбруєва, А. А. Практикум з історії педагогіки [Текст] : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна, Н. Г. Осьмук ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [рец.: М. В. Левківський, М. О. Лазарєв]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 155 с.

2011

Левченко, Л. С. Стратегічний менеджмент вищих навчальних закладів [Текст] : навчально-методичний посібник / Л. С. Левченко ;

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, Інститут педагогіки і психології ; [рец.: О. Г. Козлова, М. О. Лазарєв, О. В. Прокопенко, А. А. Сбруєва]. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – [140] с.

Сбруєва, А. А. Практикум з історії педагогіки [Текст] : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна, Н. Г. Осьмук ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [рец.: М. В. Левківський, М. О. Лазарєв]. – 2-ге вид., переробл. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 155 с.

2012

Науково-педагогічна практика магістрантів у вищих навчальних закладах [Текст] / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [уклад.: А. А. Сбруєва, О. Г. Козлова, М. П. Кононенко та ін. ; наук. ред. А. А. Сбруєва ; рец.: О. В. Єременко, М. О. Лазарєв]. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 115 с.

2013

Педагогічна практика [Текст] : навчально-методичний посібник. Ч. 2 / Міністерство освіти і науки молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [наук. ред. А. А. Сбруєва ; рец.: О. І. Огієнко, Н. Н. Чайченко, М. О. Лазарєв]. – [Видання 4-те, доповн. і переробл.]. – Суми : [СумДПУ ім. А. С. Макаренка], 2013. – 174 с.

IV. НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА

*Тільки наявність мети надає
життю сенс та задоволення..*

Стив Джобс

Лазарєв Микола Остапович, професор, Заслужений працівник освіти України, учитель, вчений, педагог-новатор, завідувач кафедри педагогічної творчості та освітніх технологій Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка, де працює більше 37 років.

Керівник фундаментального науково-педагогічного експерименту з вивчення й практичного впровадження концепцій і технологій інноваційної евристичної освіти у вищій і середній школі.

На рівні наукових досліджень і навчально-методичної роботи розробив новий в українській педагогіці напрям – основи педагогіки творчості, конкретизований в останні роки як методологія, теорія і технологія евристичного та евристично-модульного навчання.

Є автором першого в Україні фундаментального посібника «Основи педагогічної творчості» з грифом Міністерства освіти і науки України, навчальних посібників «Основи педагогіки», «Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології» (у співавторстві з відомими науковцями України), багатьох досліджень з питань інноваційної педагогіки.

Під керівництвом М. О. Лазарєва і за його участю створено цілісний науково-методичний центр для вивчення в педагогічних університетах основ педагогічної творчості як одного з провідних курсів професійної підготовки вчителя. Створено і використовується в практиці вищої школи навчальний план, програму, навчальні і навчально-методичні посібники, збірники професійної діагностики, творчих задач, розробки лабораторних занять.

Автор близько 200 опублікованих наукових робіт з теорії, історії педагогіки, дидактики, педагогічної творчості, проблем творчої педагогіки, у тому числі 7 монографій, 9 навчальних

посібників, понад 40 статей у провідних фахових виданнях.

Переможець Всеукраїнського конкурсу на кращий навчально-методичний посібник (2004), Всеукраїнського фестивалю інноваційних освітніх технологій (2009).

Один з провідних викладачів і лекторів університету, досвід якого використовується у вищій і середній школах при освоєнні інноваційних технологій освіти.

Під керівництвом Миколи Лазарева кафедрою педагогічної творчості Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, спільно з педагогами-дослідниками шкіл і коледжів, на теоретичному, експериментальному й методичному рівнях запроваджено інноваційну технологію евристично-модульного навчання учнів та студентів.

Науковою школою професора М. Лазарева підготовлено більше 20 докторів і кандидатів педагогічних наук.

Ними, разом з керівником наукової школи, на базі довготривалих дидактичних експериментів, розроблені важливі ідеї і технології педагогічної творчості – педагогічного артистизму, професійної риторичної майстерності вчителя, пізнавально-творчої самореалізації особистості в евристичному навчанні, евристичного діалогу в навчанні.

Результати означених інноваційних досліджень успішно впроваджуються у навчальний процес вищих навчальних закладів, загальноосвітніх шкіл і коледжів. Суттєвою особливістю наукової школи є залучення сотень студентів університету до експериментальної роботи, де вони разом з учителями-дослідниками освоюють і впроваджують новітні ідеї і технології творчої педагогіки.

**Захищені докторські дисертації,
виконані під керівництвом професора М. О. Лазарєва**

2011

Лобова О. В. Формування основ музичної культури молодших школярів.

**Захищені кандидатські дисертації,
виконані під керівництвом професора М. О. Лазарєва**

1994

Пальоха Н. В. Формування пізнавально-творчої активності майбутніх учителів музики у навчально-педагогічній практиці.

1995

Гурець Н. Т. Формування професійно-творчих умінь студентів у педагогічному спілкуванні.

1997

Полторацька В. В. Формування культури професійного спілкування майбутнього вчителя.

1998

Лобова О. В. Формування творчої активності молодших школярів у процесі музично-естетичного виховання.

1999

Полякова О. М. Підготовка майбутнього педагога до розв'язання професійно-творчих задач.

Собаєва О. В. Формування пізнавальної активності студентів у дистанційному навчанні.

2006

Уварова А. М. Формування майстерності педагогічної розповіді майбутнього вчителя.

2008

Демченко О. М. Педагогічна діагностика як засіб оптимізації самостійної навчальної діяльності студентів медичних коледжів.

Кривонос О. Б. Формування професійно-творчих умінь студентів медичних коледжів у навчальній діяльності.

2010

Громова Н. В. Творча самореалізація старшокласників в евристичному навчанні предметів гуманітарного циклу.

2012

Сірик Л. М. Концепції і технології евристичного навчання в сучасній педагогічній науці США.

2013

Проценко І. І. Евристичний діалог у формуванні професійно-творчих умінь майбутнього вчителя гуманітарних дисциплін.

2014

Плохута Т. М. Тестовий контроль як засіб діагностики самостійної пізнавально-творчої діяльності студентів у навчанні гуманітарних дисциплін.

2015

Іонова І. М. Творча самореалізація старшокласників у навчальній проектній діяльності.

2016

Зайцева І. А. Формування професійно-творчих компетентностей студентів гуманітарних спеціальностей у дистанційному навчанні.

Усенко Н. М. Формування пізнавальної самостійності старшокласників в евристичному навчанні.

Дисертації, які готуються до захисту

Білоцерковець М. А. Дидактичні умови освоєння студентами аграрного університету теоретичних знань в евристичному навчанні гуманітарних дисциплін.

Демченко І. В. Використання інформаційно-комунікативних технологій у педагогічній освіті Канади.

Крівшенко Л. М. Навчання молодших школярів евристичного монологу на уроках з гуманітарних дисциплін.

Автореферати дисертацій за науковим керівництвом М. О. Лазарєва

1997

Полторацька, В. В. Формування комунікативної культури майбутнього вчителя у процесі його професійно-педагогічної підготовки [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Вікторія Володимирівна Полторацька ; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди ; [науковий керівник М. О. Лазарєв]. – Харків, 1997. – 24 с.

1998

Лобова, О. В. Формування творчої активності молодших школярів у процесі музично-естетичного виховання [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ольга Василівна Лобова ; Інститут педагогіки АПН України. – Київ, 1998. – 20 с.

2006

Уварова, А. М. Формування майстерності педагогічної розповіді у професійній підготовці майбутнього вчителя [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Антоніна Миколаївна Уварова ; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди ; [науковий керівник М. О. Лазарєв]. – Харків, 2006. – 20 с.

2010

Громова, Н. В. Творча самореалізація старшокласників в евристичному навчанні предметів гуманітарного циклу [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.09 – теорія навчання / Наталія Василівна Громова ; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди ; [науковий керівник М. О. Лазарєв]. – Харків, 2010. – 20 с.

2012

Сірик, Л. М. Концепції і технології евристичного навчання в сучасній педагогічній науці США [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Людмила Миколаївна Сірик ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка ; [науковий керівник М. О. Лазарєв]. – Суми, 2012. – 20 с.

2013

Плохута, Т. М. Тестовий контроль як засіб діагностики самостійної пізнавально-творчої діяльності студентів у навчанні гуманітарних дисциплін [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Тетяна Миколаївна Плохута ; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди ; [науковий керівник М. О. Лазарєв]. – Харків, 2013. – 20 с.

Проценко, І. І. Евристичний діалог у формуванні професійно-творчих умінь майбутнього вчителя гуманітарних дисциплін [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.09 – теорія навчання / Ірина Іванівна Проценко ; Міністерство освіти і науки України, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди ; [науковий керівник М. О. Лазарєв]. – Харків, 2013. – 20 с.

V. МАТЕРІАЛИ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА М. О. ЛАЗАРЄВА

1997

Лазарєв Микола Остапович (13.12.1936) [Текст] // Педагогічна Харківщина : довідник : присвячується 185-річчю Харківського державного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди / Міністерство освіти України, Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди ; під ред.: В. І. Лозової, І. Ф. Прокопенка. – Харків : [Видавництво Круглова], 1997. – С. 89-90.

2001

Лазарєв Микола Остапович, канд. пед. наук [Текст] // Наш інститут – наша гордість. Кращі імена. 2001 / Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – С. 14-15.

2004

Михайленко, В. «Я вчитель тому, що люблю дітей», – зізналися в конкурсних роботах молоді педагоги [Текст] : [є згадка про М. Лазарєва – голову експертної комісії проекту] / В. Михайленко // Суми і сумчани. – 2004. – 29 липня. – С. 12.

Ханін, С. Педагоги виявляють ініціативу [Текст] : [про цінність проекту говорить М. Лазарєв] / С. Ханін // Сумщина. – 2004. – 24 липня.

2009

Вертіль, О. Еверест евристики Миколи Лазарєва [Текст] : [про Лазарєва Миколу Остаповича – професора СумДПУ; розмова в обласному театрі імені М. Щепкіна, де відбувалася зустріч із живою легендою російської і світової літератури – поетом Євгеном Євтушенком, якого єднає давня поетична дружбам з Лазарєвим] / О. Вертіль // Сумщина. – 2009. – № 123/124, 6 листопада. – С. 4.

2010

Ісіпчук, Н. Науковий потенціал – потужний [Текст] : [Дні науки на Сумщині проводились в науковій бібліотеці Української академії

банківської справи; нагородження науковців; нагороду одержав і завідувач кафедри соціальної педагогіки та педагогічної творчості СумДПУ ім. А. С. Макаренка М. О. Лазарєв] / Н. Ісіпчук // Сумщина. – 2010. – № 60/61, 28 травня. – С. 5.

2012

Лазарєв Микола Остапович [Текст] // Державні нагороди та нагороджені в Україні : енциклопедичне видання / [уклад. та авт. дизайну О. М. Войналович]. – Київ : Видавничий дім «Новий Час», 2012. – С. 239.

Ісіпчук, Н. Евристичне навчання – крок до «розкріпачення» школи [Текст] : [розмова із завідувачем кафедри педагогічної творчості та освітніх технологій Інституту педагогіки та психології СумДПУ ім. А. С. Макаренка, професором Миколою Остаповичем Лазарєвим] / Н. Ісіпчук // Сумщина. – 2012. – № 33/34, 24 березня. – С. 4.

Педагогів об'єднує слово «люблю» [Текст] : [інтерв'ю з професором, завідувачем кафедри соціальної педагогіки та педагогічної творчості СумДПУ ім. А. С. Макаренка М. Лазарєвим] // Панорама. – 2012. – № 42, 10–17 жовтня. – С. V 5.

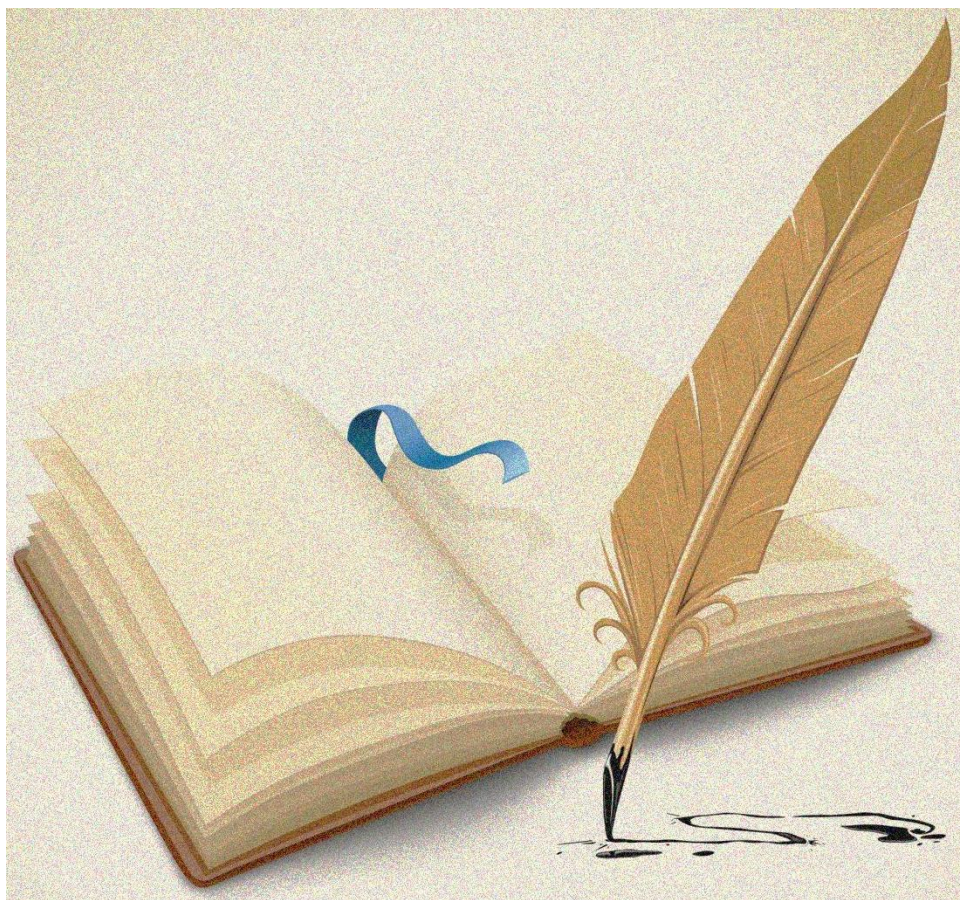
2014

Науково-педагогічний Олімп університету [Текст] : [Лазарєв Микола Остапович] // Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 1924–2014 : [90 років]. – Суми : [б. в.], [2014]. – С. 41.

2015

Семенов, О. «Навчити людину бути... Людиною» (І. Зязюн) [Текст] : [про кандидата педагогічних наук, професора Миколу Остаповича Лазарєва та його наукову школу] / О. Семенов // Гаудеамус. – 2015, № 7/8, вересень. – жовтень. – С. 2.

VI. ЛІРИКА В ЖИТТІ ВЧЕНОГО-ПЕДАГОГА

«ВИБРАНІ

РЯДКИ

СЕРЦЯ...»

*Робити те, що приносить
задоволення — значить бути вільним.*

Вольтер

Поезія і наука є набагато ближчими між собою, ніж здається на перший погляд.

Поезія і наука нероздільно, органічно пов'язані та взаємодіючи поміж собою, сприяли процесу розвитку суспільства. Поезія представляла в розпорядження науки свої витончені засоби для лаконічного відображення відкриттів та знахідок у вигляді афоризмів, приказок, загадок, прикмет та інших форм усного фольклору. Відомо, що в Давньому світі та більш пізньому часі багато наукових праць викладалось у віршованій формі.

Ще філософи древньої Греції знали і використовували дивовижну силу поетичного слова. Вони були переконані, що лише поезія може надати людині серйозні знання, спонукати її вивчати спеціальні дисципліни. Причому причину такої ролі поезії бачили в єдності категорій пізнання та задоволення.

Робота в області поезії дає сильний розвиток фантазії та образності мислення, що є необхідним фактором успішної роботи вченого в науці, а творча робота в науці є філософським фундаментом для поезії, підвищує загальну культуру особистості, ерудицію. Поєднання в одній особі вченого і поета породжує комплексне світовідчуття, розширення можливостей всебічного пізнання світу. Одночасно з проникненням в його таємниці і розумом, і серцем.

Професор Микола Остапович Лазарєв уміє поєднувати роботу над серйозними науковими дослідженнями та навчанням студентів з написанням ліричних віршів.

УЧИТЕЛЮ

Чем старше мы, чем опытнее мы,
Тем жизнь нам жестче задает вопросы,
И стынет плоть, как осенью вода,
Как дым погасшей папиросы.
А нам стареть, ребята, смертный грех,
Все потому, что молодость не верит
Ни в дряблый слог, ни в мертвый смех,
В усталые слова не верит.

Учить других... А это что, не бой ли?
И я дрожу: лады ли, нелады.
Что им сказать и как взорвать покой их?
Они ведь верят только молодым.
Тем, кто еще свершит, а не свершил,
Кто задыхается от завтрашнего счастья
И радуется желтому костру,
И дразнит гром в часы ненастья.

Слетать на всем скаку – судьба нашей страды,
И как солдат под Брестом или Минском,
В сраженьях за высоты Доброты
Пал, как в бою, Василий Сухомлинский.

Уйти, как метеор, который не погас.
Пусть скажет про меня: “Не строил он идиллий!”
Тот дерзкий мальчик, ринувшийся в класс,
Взорвавший равнодушие в моем стиле.

Чем старше мы, чем опытнее мы,
Тем жизнь нам жестче задает загадки,
На них ответить здесь вот и сейчас
Нам хватит сил – без позы, лжи, оглядки?

ТЫ ВСЕ ЖЕ ПЕРВЫМ ХОЧЕШЬ БЫТЬ?

– Ты все же первым хочешь быть, скажи? –
Спросила ты, улыбкой прикрываясь.

– Нет, не хочу. Быть первым не хочу,
Ты в этом никогда не сомневайся.

– Так стало быть, ты хочешь быть вторым?
На пьедестале это, брат, почетно.

– Тем более не гоже быть вторым,
За ним идет и третий, и четвертый.

– Чего ж ты хочешь, сумрачный герой?
Ужели выступаешь в высшем классе?

– Хочу я быть единственным... И всё...
На меньшее сегодня не согласен.

ПО МОТИВАМ Р. РОЖДЕСТВЕНСКОГО

Благодарю тебя за песенность города
И откровенного и тайного.
Благодарю тебя, что так было холодно,
А ты пришла, и все растаяло, оттаяло...

За шепот и за крик, за вечность и за миг,
За отгоревшую зарю,
За смех и за печаль, за тихое “прощай”,
За все тебя благодарю.

Благодарю за то, что ты по судьбе прошла,
За то, что для другого сбудешься,
Благодарю за то, что ты со мной была,
Еще за то, что не забудешься.

За тот прощальный миг
и за немой твой крик,
За невзошедшую зарю,
За солнечный твой смех,
дарованный не мне,
За все тебя благодарю.

ПОДАРИ МНЕ...

Не изменит река потемневшему руслу,
На крутом берегу, камня, стою.
Подари мне тоску по высокому чувству,
Подари *непокой*, унеси в *неуют*.

В *неуют* без тебя, в *непокой* и тревогу,
Чтобы сердце летело на крик красоты,
Чтобы я не ушел на крутую дорогу
Без томительной жажды своей высоты.

Там и воздух не тот, там и скалы, как в детстве,
Там стремительней, звонче, опасней полет,
Там пронзает насквозь мое несовершенство
И хохочут вершины не взятых высот.

Просыпаюсь среди ночи и вдруг замечаю
(Будто раньше не видел, смирился, привык):
Все, что сделано, – плоско, все в прах догорает,
Не достроено, мелко, сплошной черновик...

Потому и стою я с не розданной грустью,
Потому и молю, как на самом краю:
Подари мне тоску по высокому чувству,
Подари мне надежду и веру свою.

ГАРМОНИЯ СЕРДЕЦ

Видно, главное – в гармонии сердец,
В пониманьи с полуслова
(Многословия не надо!),
С полужеста, полувздоха,
И, конечно, с полувзгляда...
Это все дороже клада,
А еще главней и горше:
Одолеть законы Ада...
И не меньше и не больше.

АЛЕНУШКА

Аленушка – апрельская капель,
И майский дождь, и сладостный, и терпкий,
Аленушка – озерная купель,
В ней растворяются все горести навеки.

В том магнетизме слов и в звездах милых глаз,
Меняющих вокруг и свет, и краски
В готовности ее – вот здесь вот и сейчас
Снять с вас тоску, неверие, напасти.

Ты – Женщина, и этим ты права,
И строгой логикой, и силой парадоксов,
И тем, как ранишь ты, как исцеляешь,
Как гениально отличаешь
Ты главное от диких пустяков.

И как отчаянно хранишь ты верность
своим друзьям: наперекор всему
ты снова не прольешь и капли этой дружбы,
Хотя иной, забывши про завет,
Уходит к прелестям костра чужого.

Ты входишь в лето века своего,
Мерцая светом и взрываясь светом,
Даря его так щедро, без остатка,
И радуясь, как мы его глотаем
И таем от невыносимого счастья

Пусть Бог пошлет тебе
Любовь и верность тех,
Кого ты любишь без границ,
Пусть будут чистыми и их желанья,
Как светлая слеза признанья
На кончике твоих ресниц.

СВЕЧА ЛЮБВИ

Ее мы бережно зажгли
И не поверили: горит
Свеча любви, наш амулет,
Живой пульсирующий свет
Ворвавшейся в наш мир зари.

А ветер жизни норовит
Задуть свечу
и смять все чувства,
И нужно тонкое искусство
То пламя жизни сохранить.

Свеча любви лишь там горит
И нас отчаянно спасает,
Где с двух сторон мы защищаем
Былинку света на двоих.

Молюсь за Женщину мою,
Ее умом я восхищаюсь,
Каскадом искрометных чувств
Неосторожно обжигаюсь.

Свеча трепещет на ветру,
Наперекор законам Ада,
Как наш неожиданный поцелуй
На сквозняке ненужных взглядов.

Как трепетно тебя люблю ...
А без тебя я ... умираю,
И лишь с тобою возрождаюсь,
И победителем стараюсь
Я дотянуться до тебя...

ТАЙНА

Шепот теплых, вовсе невозможных
Губ, что просят больше не встречаться,
И глаза, что молят не прощаться,
Знают и не знают: счастье иль несчастье?

Тайна жестов, теплых рук и плеч,
Вся ты – тайна, не раскрыта, не прочитана.
Что мне ждать: не встречи или встреч?
Нет ответа. Нет. Молчит она.

ЗЕЛЕНООКЕ КОШЕНЯ

Зеленооке кошеня влетіло
стрімголов у хату,
І я не знаю, як спіймати,
Як обійняти й не пускати
Те Боже чудо з небуття.

Те чудо прямо в серце б'є
зеленим поглядом нестерпним,
І лиш хоробрим не умерти
Від дива зліплення із ним,
Такого зліплення міцного,
І не знайти такого слова,
Щоб передать те диво-мить.

А кошеня, як дитинча,
як пустотливая примара,
Так раптом, мов маленька хмара,
Відклеїлось й помчало геть.
Завмерло. Дивиться, чи ти
Не очманів, не втратив речі
Чи не виносиш порожнечі?

Я ж здатний мовити «Погнали»,
(як ті трикляті москалі),
Перестрибнути темні хмари,
Спіймать і палко не пускать,
Зігрить міцніше і надовго
І пошепки молити у Бога,
Щоб збереглася назавжди
Моя надія і броня –
Зеленооке кошеня.

К ЮБИЛЕЮ КОЛЛЕЖАНКИ

Твой юбилей соединил две половинки,
Две двадцатьпятки, две реки – в одну.
Смеясь и хмуришься, ревностно любуясь,
Они все спорят: чья ты в этот миг?
И с кем останешься – на час, на день, на годы?
Ужели с первой речкой-хохотушкой,
Такой стремительной, рискованной, удалой,
Бегущей по камням, по перекатам

И рвущей все пороги и плотины
И превращаясь в водопады страсти,
Что смело все сметают на пути:
Сомнения, расчеты, компромиссы
И колебания: любить ли не любить?
Молчать иль резать правду острой бритвой
Тем, кто кричит: А я блюду невинность
И верность окаянному, хоть он
Сбежал через окно в ту ночь,
Не выдержав и первой части курса лекций
«О домострое, о семье и браке»,
А также «Об умеренном интиме»
и «Вредности эротики в кино».
Вторая речка скромно промолчала
И только теплою волной омыла
Твои глаза, и губы, и чело,
Что сберегли отчаянную нежность
И молодость на годы и века...
И все надежды вот на эту мудрость,
Что принесла вода второй реки.
А эта мудрость смело допускает
Мятеж души, бунтарство мысли дерзкой,
Порыв и страсть, и риск
В делах и чувствах
Под строгим взглядом опытной и мудрой,
Счастливой и натруженной души.

Я решился оставить свой мир занавешенный
И сражаться ушел в неизвестное мне бытие,
Я влюбился в медовую юную женщину,
Не позволив влюбиться в свободу ее.

Я позволил себе без оглядки все нежности,
Ощутил благодать, освятил я ее в божество,
Только вот не сумел я понять неизвестности
Своеволий ее и безумий ее торжество.

Космос мира ее остается запаянным,
И загадок все больше, их вовсе не счесть.
А в зеленых очах все вселенские тайны,
Не понять, не открыть, не узнать, не прочесть.

Запоминают больше потрясения,
Запоминают, как землетрясение
И крик, и стон, и дерзкий стук...
Моя же память о прикосновении
Твоих нежнейших, невесомых губ.

Они едва-едва касались
Чела и губ,
Сбегали с дрожи плеч
И тихим вздохом угасали
На шепоте: “Ну как сберечь?”

А пальцы тонкие, как свечи,
И хрупкие, как стебли лилий,
Вдруг так решительно держали
Напор мужской кромешной силы.

Как эти губы исцеляли
Печаль и грусть, иллюзий власть,
Как хладным током умирjali
Мою неистовую страсть!

Запомнил я их мятный запах,
Как тонкий знак твоей судьбы
С ее изломом потрясений,
Пустыней горькою сомнений
И нерасстрелянною верой
в святые праздники души.

НЕВЕСТА

Роса на листьях. Краснотал.
Звезда, рванувшаяся с места.
А теплый ветер прошептал:
Ты навсегда его невеста.
А у меня такая боль:
Не для меня живешь красивой,
Чужой спелената судьбой,
Чужою страстию ревнивой.
Но наша гибель, наше счастье,
И жизнь, и смерть, что ходят вместе,
Шептали в позднее ненастье:

Ты навсегда его невеста.
И пушкинские чудо-строки,
И плеск есенинской печали,
И стук бетховенского рока
Тебя невестою назвали.
Слова те бережно неся,
Прикрыв их от наветов пошлых,
Узнали мы: судьба не вся,
И жизнь не вся осталась в прошлом.
Пускай о ней шумит Донец,
Где вырос я, где дом мой вольный,
Пусть песню сложит наконец
Твое туманное Запселье.
Вот наша жизнь: накал высок,
Молотит всех на жестких вальцах,
Уходит быстро, как песок
Сквозь растопыренные пальцы.
Я не успел в истекшем, дальнем
Найти твой профиль и глаза,
Где в знойном море солнца грани
И вдруг – расколется гроза.
Роса на листьях. Краснотал.
Звезда, рванувшаяся с места.
А ветер отчаянно шептал,
А воздух трепетно стонал
Твое мне имя заклинал.
Мой исцеляющий нектар,
Неповторимая капель,
И судьбоносный божий дар
Ты и на миг, и на века
Моя – невеста.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ

А. С. Макаренко и проблемы формирования социальной активной личности учителя	60
А. С. Макаренко и проблемы формирования социальной активности будущего учителя	59
А. С. Макаренко и становление творческой личности учителя.....	60
А. С. Макаренко і проблема виховних технологій.....	61
А. С. Макаренко: особистість і педагогічні технології.....	46
Активизация познавательной деятельности студентов (психолого-педагогический аспект).....	51
Від діалогічного мистецтва А. С. Макаренка до сучасного особистісно-діалогічного стилю взаємодії.....	63
Володіння інноваційними освітніми технологіями – складова професійної культури педагога.....	64
Гуманістична парадигма освіти і сучасна школа.....	68
Гуманістична парадигма освіти: генеза й концептуальні основи...	54
Диагностический поход к познавательно-творческой самореализации личности в эвристическом обучении.....	67
Діагностичний підхід до впровадження інноваційних технологій навчання.....	65
Діалектика особистості і виховних технологій у педагогічній системі А. С. Макаренка.....	61
Діалектичні суперечності як об'єктивні джерела професійної творчості вчителя.....	52
Діалогічні методи – основа спільної пізнавально-творчої діяльності суб'єктів навчання.....	64
Діалогічні методи – основа спільної творчої діяльності вчителя та учнів.....	68
Діалогова взаємодія в евристичному навчанні.....	65
Дослідницькі методи в професійній діяльності педагога.....	60

Духовна і творча самореалізація особистості в інноваційній освіті.....	65
Евристична діяльність – основа сучасного навчального процесу..	56
Евристична освіта і сучасні гуманітарні цінності.....	67
Евристична освіта у професійно-творчій самореалізації майбутнього педагога.....	58
Евристичне навчання – інноваційний феномен креативної освіти.	68
Евристичне навчання – новий рівень професійної творчості і майстерності педагога.....	46
Евристичні технології навчання : історичні витoki, генези, сучасні підходи.....	68
Евристично-модульне навчання як інтеграційна особистісно-зорієнтована технологія формування творчої особистості.....	55
Евристично-модульне навчання як сучасна інноваційна технологія освіти : наука – вчителю.....	68
Завершені (модульні) технології розвиваючого навчання.....	53
Исследование роли диапозитивов и фонозаписей в оптимизации учебного процесса : на материале гуманитарных предметов средней школы.....	45
Ідеї А. С. Макаренка як методологічний орієнтир інноваційного розвитку сучасної освіти.....	46
Інноваційне навчання як інтеграція різних освітніх технологій....	62
Інтеграція змісту і технологій інноваційного навчання.....	55
Комплексное применение экранных и звуковых пособий на уроках русского языка в 10 классе.....	50
Концепція та динаміка розвитку Сумської класичної гімназії.....	52
Критерії особистісної самореалізації, інтерперсональні критерії успішної самореалізації особистості.....	63
Культура педагогічного спілкування як важливий чинник гуманітарного перетворення сучасної освіти.....	52
Літня виробнича практика студентів III курсу.....	54

Марксистско-ленинская концепция формирования социально активной личности учителя и условия её реализации в практике педагогического вуза.....	59
Методи творчої діяльності в евристичній освіті.....	57
Методи творчої діяльності в сучасній освіті.....	53
Методи творчої діяльності у сучасній інноваційній освіті	47
Мистецтво актора і вчителя: спільне та відмінне.....	53
Модульні технології навчання: мета, принципи, структура.....	61
Можливості та проблеми сучасної евристичної освіти майбутніх педагогів.....	66
Морально-психологические взаимоотношения в производственном коллективе.....	45
Навчально-педагогічна практика студентів.....	56
Навчально-педагогічна практика у середніх класах.....	53
Нова освітня парадигма ХХІ століття: теорія та особливості реалізації.....	65
Общие основы педагогики. Теория воспитания.....	50
Оптимизация учебного процесса с помощью аудиовизуальных средств как одна из проблем педагогической науки.....	51
Освітня технологія: еволюція поняття, концепцій і змісту в педагогічній науці та навчальній практиці.....	57
Основи педагогіки.....	48
Основи педагогічної творчості.....	47, 48, 54
Основы общей педагогики. Теория воспитания.....	45
Особистісне зростання і творча самореалізація майбутнього педагога в евристичній освіті.....	57
Особистісно-діалоговий стиль спілкування в сучасній гуманістичній освіті.....	57
Особливості і проблеми сучасної евристичної освіти майбутніх педагогів.....	58
Парадигмальний підхід до модернізації освіти.....	63

Педагогічна творчість у теорії та практиці освіти.....	68
Педагогічна творчість.....	48
Педагогічне спілкування як основа творчо-гуманістичної діяльності вчителя.	61
Педагогічний експеримент в школі.....	52
Педагогічний експеримент та його методи.....	64
Підготовка педагога-керівника і вчителів до інноваційної дослідницької діяльності в школах нового типу.....	62
Применение технических средств на занятиях по дидактике с директорами школ.....	51
Про становлення культури професійно-творчого спілкування майбутнього вчителя.....	52
Проблема соціально-педагогічного перетворення особистості в контексті творчої спадщини А. С. Макаренка.....	62
Проблеми професійної підготовки творчої особистості вчителя...	60
Проблемное обучение как средство формирования творческого диалектического мышления учащихся.....	59
Професійна самореалізація і творча діяльність.....	63
Психолого-педагогическая подготовка студентов к работе в условиях кабинетной системы школы.....	51
Роль экранных и звуковых средств в оптимизации учебного процесса.....	50
Самоосвіта в реалізації професійно-творчого потенціалу особистості.....	56
Самореалізація особистості на нові освітні технології.....	61
Самореалізація творчих і духовних цінностей особистості в евристичній освіті.....	58
Система уроков русского языка в 10 классе.....	67
Совершенствование методов проверки знаний учащихся.....	51
Совершенствование самостоятельной работы учащихся в условиях кабинетной системы обучения.....	59

Социальная активность членов трудового коллектива и поиск путей её повышения.....	46
Соціально-педагогічні умови становлення творчої особистості вчителя.....	51, 52
Становлення гуманістичного спілкування: від «перспективних ліній» А. С. Макаренка до сучасних технологій особистісно-діалогічної взаємодії.....	56
Становлення особистісно-діалогічного стилю спілкування суб'єктів освіти: управлінський аспект.....	56
Студенческий коллектив и формирование активной жизненной позиции будущего учителя.....	59
Сучасна евристична освіта та її ціннісно-гуманітарні орієнтації...	47, 58
Творча активність – необхідна умова фахової зрілості учителя...	60
Творча активність і творчі здібності педагога.....	53
Творча і духовна самореалізація особистості в навчальному закладі нового типу.....	53
Творча самореалізація вчителя і педагогічний експеримент.....	53, 54
Творча самореалізація майбутнього вчителя в умовах евристично-модульного навчання.....	46
Творча самореалізація майбутнього вчителя.....	62
Творча самореалізація особистості в евристичній освіті.....	66, 69
Творча самореалізація особистості в умовах предметної і технологічної інтеграції.....	55
Творча самореалізація особистості вчителя, студента, учня в людино-центрованій евристичній освіті.....	47
Творча самореалізація особистості: витоки, концепція, критерії : наука – вчителю.....	68
Творча спадщина А. С. Макаренка – основа для сучасної людино-центрованої системи виховання.....	66
Творчество, творческие способности и творческие методы в педагогической деятельности.....	50
Творчість як провідний чинник і самореалізація особистості.....	55

Творчість як родова властивість людини і основа педагогічної діяльності.....	57
Театральна педагогіка як одна із технологічних основ педагогічної творчості.....	67
Технологія евристично-модульного навчання.....	54
Формування творчої активності гімназистів і ліцеїстів як складової їх духовної культури (2000–2005 роки).....	61
Цілюща й розвиваюча сила слова.....	68
Школа має вижити достойно.....	67
Эвристическое обучение – новый уровень профессионального творчества педагога.....	64
Экран и звук.....	67
Эффективное использование учебного кабинета – важнейшее условие повышения качества потенциала урока.....	45

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК АВТОРІВ

А вдієвський А. Т.	70
Антонова О. Є.	83, 85, 86, 87, 88
Артюшкіна Л. М.	62, 71, 72, 73
Б агацька О. В.	63, 64, 65
Базилевич Н. Г.	54
Біда О. А.	46
Бішоп Дж.	81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88
Бобрицька В. І.	46
Бойко А. М.	56
Бойченко Л. М.	52
Болгарський А. Г.	70
Бугаєнко В. В.	62, 71, 74
Бугрій В. С.	63, 64, 65
В ертіль О.	99
Висоцька Л. В.	60, 69
Войналович О. М.	100
Вольський Є. М.	52, 69
Г од Б. В.	78, 80, 81
Голубченко В. Ю.	70
Гончаренко А. В.	63
Гриньова М. В.	56
Громова Н. В.	98
Гузій Н. В.	54, 55, 58, 65, 66, 81
Д ейниченко Н. П.	60, 69
Дмитренко Т. О.	53
Є ременко О. В.	57, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 92
Ж иводьор В. Ф.	62, 71, 89
З язюн І. А.	54
І ваній В. С.	52, 69
Іванченко А. В.	52, 53, 54, 55, 65, 70, 71, 72, 73

Іонова О. М.	48
Ісіпчук Н.	99, 100
Калантаєвська Г. П.	62
Каменська Н. П.	52
Картава Ю. А.	66, 84, 87
Качуровський М. О.	63
Кириленко Н. І.	63, 64, 65
Козир А. В.	55, 58
Козлова О. Г.	46, 49, 62, 66, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 91, 92
Кондратюк С. М.	66, 84, 87
Кононенко М. П.	49, 90, 92
Косяк В. А.	78
Кречківський А. Ф.	70
Кривонос І. Ф.	54
Кривонос О. Б.	83, 84
Кубракова Н. В.	49
Кузікова С. Б.	67, 88
Лавриченко Н. М.	47
Левківський М. В.	70, 91, 92
Левченко Л. С.	77, 78, 79, 82, 83, 84, 88
Лещенко М. П.	54, 71
Лобова О. В.	47, 89, 97
Лоза В. І.	70
Лозова В. І.	52, 53, 54, 55, 56, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 90, 91, 99
Лях В. В.	48, 50
Максименко Т. М.	85, 87
Мартинюк В. П.	69
Матвієнко О. В.	55, 58
Мещеряков В. Н.	77
Мильто Л. А.	45
Михайленко В.	99
Михайличенко О. В.	57, 64, 74, 76, 77, 79, 80, 82, 85, 90

Недогрєєва Л. С.	90
Николаєнко С. И.	50
Ніколаєнко С. О.	48, 50
Ніколаї Г. Ю.	47, 67, 77, 88
Огієнко О. І.	48, 49, 54, 67, 76, 77, 92
Осьмук Н. Г.	49, 91
Палеха Н. В.	59
Пашенко В. О.	56
Перетятко О. В.	54, 89, 90
Плохута Т. М.	98
Полторацька В. В.	97
Полякова О. М.	46
Попова О. В.	48
Пріла Н. А.	49
Прокопенко І. Ф.	55, 99
Прокопенко О. В.	91
Проценко І. І.	98
Пшенична Л. В.	49, 54
Радько Н. М.	88
Рисіна М. Ю.	70, 89, 91
Рощупкіна Л. Ю.	49, 54, 56
Рыжкова Л. И.	59
Сбруєва А. А.	40, 49, 52, 54, 56, 57, 58, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92
Семеног О. М.	46, 65, 66, 81, 100
Сенчуріна В. І.	70
Сірик Л. М.	98
Собаєва О. В.	48
Солдатенко М. М.	46
Статівка В. І.	64, 76
Сухова О. И.	77
Сухомлинська В. О.	91
Товчигречка Л. В.	85

Троцько Г. В.	55
У варова А. М.	70, 97
Українець Л. Ф.	54
Федорова Е. В.	77
Ханін С.	99
Хоменко М. К.	52
Цикін В. О.	61, 89
Ч айченко Н. Н.	46, 47, 54, 89, 92
Чернишова Г. Ф.	70
Ш евченко С. М.	52
Щ ербань Т. Ю.	45, 46, 50
Щербина-Яковлева Е. Е.	45, 46, 50, 60, 78

*Наукова бібліотека
висловлює щирі подяку
професору
МИКОЛІ ОСІПАКОВИЧУ
ЛАЗАРЄВУ*

*За надання матеріалів і світлини
з особистого архіву
та допомогу
при створенні цього видання*

Інформаційне видання

Микола Остапович Лазарєв

*Біобібліографічний показчик
(до 80-річчя від Дня народження)*

Укладачі:

Ірина Олександрівна Железняк

Валентина Василівна Косенко

Відповідальний за
випуск

І. О. Железняк,
директор Наукової бібліотеки

Редактори:

В. В. Косенко, І. В. Сенча

Комп'ютерний набір

В. В. Косенко

Комп'ютерна верстка та
художнє оформлення

І. В. Сенча

